

บทที่ 2 บทบาท และ ภารกิจของการสื่อสาร และ จริยธรรมการสื่อสาร

- ตอนที่ 2.1 เทคโนโลยีการสื่อสาร และ ผลกระทบ
- ตอนที่ 2.2 นวัตกรรมการสื่อสารที่เหมาะสม
- ตอนที่ 2.3 จริยธรรม และ จรรยาบรรณการสื่อสาร

ตอนที่ 2.1

เทคโนโลยีการสื่อสาร และ ผลกระทบ

สาระสำคัญ

ภารกิจสำคัญของการสื่อสาร คือ การสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลสองฝ่าย สิ่งสื่อสารกันนั้น ต้องมีวัตถุประสงค์สร้างความสุขสงบของสังคมส่วนรวม

เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถตอบสนอง ด้านประสิทธิภาพ ความเร็ว ความน่าเชื่อถือ และ ความถูกต้อง ในการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสาร โทรคมนาคม เทคโนโลยีเครือข่าย เทคโนโลยีการผลิต และ การจัดการ ธุรกิจ และ งานอุตสาหกรรม

Harold A. Innis เสนอแนวคิดว่า รูปแบบเทคโนโลยีการสื่อสารในแต่ละยุค จะเน้นหนัก ด้านเวลา (time) และ ด้านพื้นที่ (space) แตกต่างกัน

แม้ว่าเทคโนโลยี จะมีประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างมากมาย แต่การพัฒนา และ เปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ก็มีผลกระทบต่อสังคมเช่นเดียวกัน อันเนื่องมาจากการนำเทคโนโลยีไปใช้ในทางที่ผิด

อุตสาหกรรมการเดินทาง ท่องเที่ยว และ บริการ ได้นำเทคโนโลยีการสื่อสาร พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) และ การสื่อสารแบบออนไลน์ (on-line communication) มาใช้อย่างกว้างขวาง

เนื้อหา

- 2.1.1 เทคโนโลยีการสื่อสาร
- 2.1.2 ผลกระทบด้านเทคโนโลยี
- 2.1.3 ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

หลังจากศึกษารายละเอียดในบทเรียน ตอนที่ 2.1 เทคโนโลยีการสื่อสาร และ ผลกระทบ. จบแล้ว นักศึกษา สามารถ

- (1) อธิบายบทบาท และ คุณสมบัติ ในด้านดี ของคอมพิวเตอร์ ที่มีต่อ เทคโนโลยีการสื่อสาร และ เทคโนโลยีด้านอื่นๆ ได้ถูกต้องเหมาะสม
- (2) บอกปัจจัย และ เหตุผล ที่ให้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีประโยชน์ และ มีผลเสีย ต่อสังคม และ วัฒนธรรม ได้ถูกต้อง
- (3) บอกเหตุผลได้ถูกต้อง เกี่ยวกับการนำ เทคโนโลยีการสื่อสารแบบออนไลน์ (on-line communication) มาใช้ในอุตสาหกรรมการเดินทาง ท่องเที่ยว และ บริการ

กิจกรรม

- (1) ศึกษาจากเอกสารประกอบการเรียน บทที่ 2 ตอนที่ 2.1 เทคโนโลยีการสื่อสาร และ ผลกระทบ
- (2) ทำแบบฝึกหัด ทำขบทเรียน

ให้นักศึกษาอ่านรายละเอียด ตอนที่ 2.1 เทคโนโลยีการสื่อสาร และ ผลกระทบ เสร็จแล้ว
ทำแบบฝึกหัดทำขบทเรียน

ภารกิจสำคัญของการสื่อสาร คือ การสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลสองฝ่าย สิ่งที่สื่อสารกันนั้น ไม่เพียงจะส่งผลกระทบต่อบุคคลสองฝ่ายเท่านั้น แต่อาจมีผลกระทบต่อสังคม หากสิ่งที่สื่อสารกันมีวัตถุประสงค์ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความสุขสงบของสังคมส่วนรวม หรือไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ซึ่งนั่นมิใช่เป้าหมายที่แท้จริงของ “การสื่อสาร” การสื่อสาร เป็นช่องทางหรือเครื่องมือที่มีสถานะเป็นกลาง อาจจะถูกนำไปใช้ในทางสันติก็ได้ หรือนำไปใช้ในทางทำลายก็ได้

ดังนั้น การปกป้องมิให้นำการสื่อสารไปใช้ละเมิดบุคคลอื่น จึงเป็นหน้าที่ของประชาชน ควรให้ความสำคัญในการตรวจสอบบทบาทหน้าที่ของสื่อ และ สื่อสารมวลชน ให้อยู่ในกรอบของจริยธรรมการสื่อสาร

เทคโนโลยีดิจิทัล (digital technology) ถูกนำมาใช้ในการสื่อสาร หรือ การขนส่งข่าวสาร (transfer of Information) ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ๆ ในการวางการสื่อสารของโลก ทั้งในด้านฮาร์ดแวร์ และ ซอฟต์แวร์ นับว่าโลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคแห่ง เทคโนโลยีการสื่อสาร อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.1.1 เทคโนโลยีการสื่อสาร

เทคโนโลยี (technology) มาจากคำว่า เทคนิค (technique) หมายถึง วิธีการที่มีการพัฒนา และ สามารถนำไปใช้ได้ และ คำว่า ลอจิก (logic) หมายถึงวิธีการปฏิบัติที่มีการจัดลำดับ อย่างมีรูปแบบ และ ขั้นตอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพด้าน ความเร็ว ความน่าเชื่อถือ และ ความถูกต้อง คุณสมบัติที่ดังกล่าว เครื่องคอมพิวเตอร์สามารถตอบสนองได้เป็นอย่างดี จึงทำให้คอมพิวเตอร์ กลายเป็นพื้นฐานสำคัญ ของการพัฒนาเทคโนโลยีในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น เทคโนโลยีการสื่อสาร โทรคมนาคม เทคโนโลยีเครือข่าย เทคโนโลยีการผลิต และการจัดการในงานธุรกิจ และงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

ระบบการแพร่กระจายข้อมูล ไม่ว่าจะเป็น ข้อมูลภาพ (image) ข้อมูลเสียง (voice) ข้อมูลวิดีโอ (video) หรือ ข้อมูลเอกสาร (document data) ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การคิดค้นการออกแบบ ด้วยเทคโนโลยีการสื่อสาร จนทำให้มนุษย์สามารถเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้อย่างรวดเร็ว และ แพร่กระจายไปยังคนอื่นๆ แม้จะอยู่ห่างไกลกันเพียงใดก็ตาม กลายเป็นเครือข่ายที่ติดต่อสื่อสารกันได้ทั่วโลก นับว่า โลกเข้าสู่ยุคของสารสนเทศ (information age) และ ผู้คนที่ติดต่อสื่อสารกัน ได้แผ่ขยายมวลของกลุ่ม เด็บโตขึ้นเรื่อยๆ จนเป็น สังคมสาร-สนเทศ (information society) ประกอบด้วย เครือข่ายสื่อสาร (communication network) เครือข่ายชุมชน (community network) เครือข่ายสังคม (social network) ชุมชนออนไลน์ (community online) หรือจะเรียกชื่ออื่น ที่มีลักษณะของการเชื่อมโยงสื่อสารกัน

ลักษณะของเทคโนโลยี

สารานุกรมเอ็นคาร์ตา (Encarta 1999) ได้ให้ที่มา และ ความหมายของคำว่า เทคโนโลยี ไว้ว่า technology เป็นคำที่มาจากภาษากรีก 2 คำรวมกัน คือ tekhne หมายถึง ศิลป หรืองานช่างฝีมือ (art of craft) และ logia หมายถึง สาขาวิชาของการศึกษา (art of study) ดังนั้น ถ้าจะแปลตามตัวแล้ว เทคโนโลยี จึงหมายถึง การศึกษาหรือศาสตร์ของงานช่างฝีมือ

พจนานุกรมเว็บสเตอร์ (Websters 1994) ได้ให้ความหมายของคำว่า เทคโนโลยี ไว้ดังนี้ 1) ก. การใช้ทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านอุตสาหกรรม และ พาณิชยกรรม ข. องค์กรรวมทั้งหมดของวิธีการ และ วัสดุที่ใช้ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 2) องค์ความรู้ที่มีอยู่ในอารยธรรม เพื่อใช้ในการเพิ่มพูน ฝึกหัดด้านศิลปะ และ ทักษะความชำนาญ เพื่อให้ได้มาซึ่งวัสดุ

เฮนิช และ รัสเซล (Heinich, Molenda and Russell) ^[1] จำแนก ลักษณะของเทคโนโลยี ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

(1) เทคโนโลยี มีลักษณะเป็น กระบวนการ (process) เป็นระบบของวิธีการ ทางวิทยาศาสตร์ วิทยาการ ความรู้ต่างๆ ที่ได้จากกระบวนการ หรือระบบวิธีการเหล่านั้น เชื่อถือได้ และ จะถูกรวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่ เพื่อนำไปสร้างสรรคงาน และ นำไปสู่การแก้ปัญหาต่างๆ

(2) เทคโนโลยี มีลักษณะเป็น ผลผลิต (product) คือ เมื่อกระบวนการทางเทคโนโลยีดำเนินไปตามระบบ ก็จะเกิดผลผลิตขึ้น ผลผลิตที่ได้นั้น มีทั้งที่เป็น วัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ ต่างๆ

(3) เทคโนโลยี มีลักษณะผสมผสาน ของกระบวนการ และ ผลผลิต (process and product) เช่น ระบบคอมพิวเตอร์ เป็นเทคโนโลยี เพราะมีการทำงาน แบบปฏิสัมพันธ์ ระหว่าง ตัวเครื่อง หรือ ฮาร์ดแวร์ กับ โปรแกรม หรือ ซอฟต์แวร์ โดยการป้อนคำสั่งของ คน หรือ บุคลากรคอมพิวเตอร์

จะเห็นว่า เทคโนโลยี มีความหมายที่กว้าง หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการผลิต การสร้าง และ การใช้สิ่งของ กระบวนการ หรืออุปกรณ์ที่ไม่ได้มีในธรรมชาติ นำไปส่วนประกอบของศาสตร์ทุกสาขา ดังนั้น เทคโนโลยีสารสนเทศ และ การสื่อสาร ก็คือ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยประมวลผลข้อมูล ให้ได้มา ซึ่งสารสนเทศในรูปแบบต่างๆ

ปัจจุบันเทคโนโลยีถูกนำมาใช้ในทุวงการ ทั้งในด้านการแพทย์ การเกษตร อุตสาหกรรม การสื่อสาร และ การศึกษา

การนำคอมพิวเตอร์ มาเกี่ยวข้องกับสื่อสาร เรียกว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความหมาย ครอบคลุมถึง วิทยาการต่างๆ ที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูล จากฝ่ายหนึ่ง ไปยังอีกฝ่ายหนึ่ง ส่วนคำว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ และ การสื่อสาร (information and communication technology: ICT) จะเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ หรือประมวลผล การรับ และ ส่งข้อมูล การจัดเก็บ และ การนำไปใช้งานใหม่ โดยใช้คอมพิวเตอร์ ในการทำงานทุกขั้นตอน ผ่านอุปกรณ์ (hardware) คำสั่ง (software) และ ข้อมูล (data)

เทคโนโลยีการสื่อสาร หมายถึง เทคโนโลยีในการสื่อสารยุคใหม่ 4 กลุ่ม ได้แก่

(1) เทคโนโลยีการแพร่ภาพ และ เสียง (Broadcast and Motion Picture Technology)

¹ Heinich, R., Molenda, M., Russell, JD., & Smaldion, S.E. (1999). (6th ed.). Instructional Design & Technology. Englewood Cliffs, NJ: Merrill/Prentice Hall. P.449

- (2) เทคโนโลยีการพิมพ์ (Print and Publishing Technology)
- (3) เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ (Computer Technology)
- (4) เทคโนโลยีสื่อสารโทรคมนาคม (Telecommunication Technology)

นอกจากนี้ ระบบการสื่อสารอื่น เช่น โทรศัพท์ การสื่อสารผ่านดาวเทียม วิทยุสื่อสาร ทั้งมีสาย และ ไร้สาย ต่างได้รับการพัฒนาไปอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อตอบสนองความต้องการของอุตสาหกรรม และ วิถีชีวิตของคน ทั้งภาคธุรกิจ และ ภาครัฐ ทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบอย่างไม่เป็นธรรม ทั้งในด้านการค้า การใช้ อำนาจ และ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการใช้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อประโยชน์ตนแต่ไปกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของคนอื่น เพื่อเป็นการป้องกันผลประโยชน์ของส่วนร่วม และ พิทักษ์ความเป็นธรรม รัฐจึงตั้งหน่วยงานขึ้นมารองรับหน่วยงานบริการ และ การพิทักษ์ความถูกต้อง และ เป็นธรรม เกิดเป็นกระทรวงใหม่ ชื่อว่า “กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ และ การสื่อสาร” (Ministry of Information and Communication Technology) หรือเรียกย่อๆ ว่า กระทรวงไอซีที (ICT)

แนวคิดสำคัญของ Harold A. Innis ² ที่เกี่ยวข้องกับพลังในการผลิตด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร อันเป็นผลมาจาก พลังในการผลิตด้านเทคโนโลยีการสื่อสารของมนุษย์นั้น โดยแนวคิดสำคัญ ได้ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างอารยธรรมของสังคม กับแบบวิถีของการสื่อสาร ที่เคยมีมาในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ กล่าว โดยสรุป คือ

(1) การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี เมื่อมีการเปลี่ยนเทคโนโลยีการบันทึกจากแผ่นดิน มาเป็นการบันทึกบนกระดาษปาปิรัส อำนาจทางการเมือง และ การปกครอง ก็ได้เปลี่ยนมือจากกษัตริย์มาเป็นกลุ่มพระ และ นักบวช

(2) การเกิดระบบตัวเขียน สังคมกรีกโบราณ ยังไม่มีระบบตัวเขียนที่ได้มาตรฐานแน่นอน การสื่อสารยังเป็นระบบปากต่อปาก ทำให้พระ และ นักบวช เป็นผู้ขาดระบบการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม และ ความเชื่อต่างๆ ให้แก่สมาชิกในสังคม แต่เมื่อเกิดระบบการพิมพ์ที่เป็นตัวอักษร การผูกขาดระบบของพระ และ นักบวช ก็ล่มสลายไป

ต่อมา เทคโนโลยีการสื่อสาร เกิดการเปลี่ยนแปลงปฏิวัติอีกครั้งหนึ่ง จากการเขียนมาเป็นการพิมพ์ เทคนิคการพิมพ์ได้ส่งผลสะท้อนให้เกิดการทำลายอำนาจของระบบราชการ จากศูนย์กลางแบบจักรวรรดิ เทคโนโลยีแบบใหม่ได้โค่นล้มความคิดเรื่องจักรวรรดิ และ สร้างแนวคิดใหม่เรื่องชาติ การส่งเสริมสิทธิส่วนบุคคล และ สิทธิปัจเจกนิยม เพราะเมื่อมีการพิมพ์ทุกคน ก็มีโอกาสนี้จะได้เป็นเจ้าของหนังสือต่างๆ ด้วยตนเอง

---

² Innis เป็นนักวิชาการที่ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งเมืองโทรอนโต ประเทศแคนาดา เป็นนักคิดท่านแรกในกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมือง ที่สนใจพลังการผลิตด้านเทคโนโลยีทางการสื่อสารในช่วงแรกๆ โดยผลงานของ Innis ที่เริ่มเขียนผลงานสำคัญๆ ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่น หนังสือชื่อ Empire and Communications (1950) และ The Bias of Communication (1952) ได้ให้รายละเอียดไว้น่าสนใจ

Innis ให้ความสนใจเรื่องมิติของเวลา (time) และ มิติของพื้นที่ (space) โดยเสนอว่า รูปแบบเทคโนโลยีการสื่อสารในแต่ละยุค จะเน้นหนักด้านเวลา และ พื้นที่แตกต่างกัน เช่น รูปแบบเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคกรีก จะเน้นความยั่งยืนยาวนานของกาลเวลา แต่ในยุคของโรมัน จะเน้นการแผ่ขยายพื้นที่มากกว่า

แต่ในแง่ของการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารระหว่างมนุษย์ กับพระเจ้า จะเห็นได้ถึงความอัศจรรย์ของคัมภีร์ไบเบิล ที่แม้ว่าจะผ่านกาลเวลาไปนานเท่าใด แต่ข้อความ ความเชื่อ ถ้อยคำทุกคำ ในคัมภีร์ไบเบิลยังเป็นข้อคำสอนให้กับชาวคริสต์ได้ทุกยุคทุกสมัย โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปมากนัก โดยที่ชาวคริสต์สามารถเข้าใจได้ในความหมายเดียวกัน นอกจากนี้ เรื่องของพื้นที่ คัมภีร์ไบเบิลเอง ก็มีการแปลออกไปหลายภาษา มีชาวคริสต์ที่เชื่อถ้อยคำในคัมภีร์ไบเบิลกระจายอยู่ทั่วโลก

นี่เป็นเพราะ การสื่อสารมวลชนในยุคนั้น มีวิเคราะห์บทบาท สถานภาพตัวเองอยู่เสมอ โดยตระหนักถึงการทำงาน เพื่อจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพอย่างแท้จริง ในขณะที่ประเทศกำลังเผชิญวิกฤตรอบด้านอย่างรุนแรง ในขณะนี้ สื่อสารมวลชนไม่อาจปิดกั้นการรับผิดชอบต่อการนำเสนอข่าวสาร ข้อเท็จจริง เนื่องจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเสนอข่าวเชิงลบ เช่น การโฆษณาชวนเชื่อ การใส่ร้าย ชั่วๆ ก่อให้เกิดความแตกแยก นอกจากนี้จะเป็นบ่อนทำลายสังคมที่ห่อหุ้มสื่ออยู่แล้ว ยังจะทำลายตัวสื่อเองนั้นให้ย่อยยับไปด้วย

ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีต่อสังคม และ วัฒนธรรม

(1) เพิ่มความสะดวกสบายในการสื่อสาร การผลิต การค้า การบริการ และ ความบันเทิง ผ่านระบบธนาคารที่บ้าน (home banking) ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ระบบมัลติมีเดีย ทำให้มนุษย์สามารถติดต่อถึงกันอย่างรวดเร็ว โดยไม่จำกัดเรื่องสถานที่ เวลา ผ่านเครือข่ายสื่อสารความเร็วสูง และ เครือข่าย แบบไร้สาย

เทคโนโลยีสารสนเทศ ช่วยทำให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีประสิทธิภาพในการทำงาน มีเวลาอ่านข่าวมากขึ้น ไม่ต้องเสี่ยงภัยกับงานที่มีอันตราย มีเครื่องมือสื่อสาร โทรคมนาคมสมัยใหม่ ทำให้ติดต่อถึงกันได้สะดวก มีระบบคมนาคมขนส่งที่รวดเร็ว สามารถใช้โทรศัพท์ในการเดินทางไปยังที่ต่างๆ มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ที่ควบคุมด้วยคอมพิวเตอร์ เช่น ลิฟต์ เครื่องซักผ้า เครื่องปรับอากาศ ช่วยอำนวยความสะดวกในด้านบันเทิง การพักผ่อนหย่อนใจ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ มีรายการให้เลือกชมได้มากมาย มีการแพร่กระจายสัญญาณโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ทำให้ผู้ชมสามารถรู้ข่าวสารต่างๆ จากทั่วทุกมุมโลกได้อย่างรวดเร็ว

(2) ช่วยระบบการผลิตสินค้า อุตสาหกรรม ให้สามารถผลิตสินค้าได้จำนวนมาก และมีคุณภาพมาตรฐาน ปัจจุบัน มีความพยายามที่จะสร้างหุ่นยนต์ เพื่อในงานอุตสาหกรรมการผลิตมากขึ้น ช่วยเสริมประสิทธิภาพการทำงานของมนุษย์ ช่วยลดเวลาในการทำงานให้น้อยลง แต่ได้ผลผลิตมากขึ้น เช่น การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยคิดบัญชี การสร้างกราฟ แผนภูมิ ออกแบบงานลักษณะต่างๆ เป็นต้น

(3) ช่วยส่งเสริมการค้าค้นคว้าวิจัยสิ่งใหม่ๆ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ ช่วยให้งานค้นคว้าวิจัยในห้องปฏิบัติการวิจัยต่างๆ มีความก้าวหน้ามากขึ้น สามารถค้นหารายงานวิจัยที่มีผู้เคยทำไว้แล้ว และ ที่เก็บไว้ในห้องสมุดต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ปัจจุบัน งานค้นคว้าวิจัยทุกแขนง จำเป็นต้องใช้คอมพิวเตอร์ มาช่วยในการ

คำนวณ นักวิจัย นักวิทยาศาสตร์ ใช้ประโยชน์จากคอมพิวเตอร์ในการจำลองรูปแบบของสิ่งที่มองไม่เห็น ใช้ในการค้นหาข้อมูลที่มีจำนวนมาก และ แพร่กระจายอยู่ทั่วโลก คอมพิวเตอร์ช่วยงานคำนวณที่ซับซ้อน และ ช่างได้ดีกว่ามนุษย์ และ ผิดพลาดน้อยกว่ามนุษย์ เช่น งานสำรวจทางด้านอวกาศ งานพัฒนาผลิตภัณฑ์ และ สารเคมีต่างๆ

(4) ช่วยงานด้านการแพทย์ ให้เจริญก้าวหน้าขึ้น ปัจจุบันเครื่องมือเครื่องใช้ทางการแพทย์ จำเป็นต้องพึ่งพาคอมพิวเตอร์เป็นอย่างมาก คอมพิวเตอร์จะเป็นตัวช่วยแปลผลต่างๆ ของเครื่องมือแพทย์ เช่น เครื่องตรวจหัวใจ เครื่องเอกซเรย์ภาคตัดขวางที่สามารถตรวจดูอวัยวะต่างๆ ของร่างกายได้อย่างละเอียด เครื่องมือตรวจค้นหาโรคต่างๆ เครื่องมือวัด และ ตรวจสอบสภาพการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาเครื่องมือช่วยคนพิการ การพัฒนาเทคโนโลยีการปลูกถ่ายอวัยวะ การผลิตยา และ วัคซีน ที่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเข้าช่วย ทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตดีขึ้น ผ่านระบบฐานข้อมูลความรู้จากผู้เชี่ยวชาญแพทย์ที่อยู่ในชนบทก็สามารถวินิจฉัยโรคจากฐานข้อมูลความรู้ของ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางการแพทย์ ในสถาบันการแพทย์ที่มีชื่อเสียงได้ทั่วโลก หรือ ใช้วิธีปรึกษาแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในระบบทางไกลได้ด้วย

(5) ช่วยงานด้านการศึกษาเรียนรู้ และ การเรียนการสอนทางไกล (distance learning) ส่งเสริมสติปัญญาของมนุษย์ พัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างทั่วถึง และ เท่าเทียม ผ่านคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (computer-assisted instruction : CAI และ computer-assisted learning : CAL)

คอมพิวเตอร์มีจุดเด่นเหนือมนุษย์ ตรงที่ทำงานได้รวดเร็ว มีความแม่นยำสูง สามารถเก็บข้อมูลต่างๆ ไว้ได้มาก การแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนบางอย่างกระทำได้ดี และ รวดเร็ว งานบางอย่างที่ให้มนุษย์ทำ อาจต้องเวลาในการคำนวณตลอดชีวิต แต่คอมพิวเตอร์สามารถทำเสร็จภายในเวลาไม่กี่วินาที ดังนั้น คอมพิวเตอร์จึงถูกนำมาจำลองเหตุการณ์ ในการศึกษา แก้ไขปัญหาต่างๆ เช่น การจำลองสถานะของสิ่งแวดล้อม การมลภาวะ การไหลเวียนของเหลว การควบคุมระบบจราจร ตลอดจนการจำลองสภาพที่เหมือนจริง เช่น จำลองการเดินทาง เรือ จำลองการขับเครื่องบิน การขับรถยนต์ ซึ่งหากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น ก็ไม่ทำให้เกิดอันตราย เสียหาย

ปัจจุบัน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (computer assisted instruction : CAT) เป็นเครื่องมือ ที่ช่วยให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาสมัยใหม่ ใช้เป็นเครื่องมือเรียนรู้ได้อย่างง่ายดาย โดยลดปัญหาเรื่องระยะเวลา สถานที่ ในการเรียนลง ช่วยเชื่อมโยงติดต่อกันทางอินเทอร์เน็ต สามารถเรียกค้นหาข้อมูลข่าวสารผ่านทางเครือข่าย สามารถเรียนรู้การใช้คอมพิวเตอร์หรือเรียนจากที่ห่างไกลได้ คอมพิวเตอร์จึงมีบทบาทที่ทำให้มนุษย์ได้รับข่าวสารมากขึ้นกว่าเดิม และ เป็นหนทางที่ทำให้เกิดสติปัญญาอย่างแท้จริง

(6) เทคโนโลยีสารสนเทศ ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ การใช้เทคโนโลยี เป็นเรื่องที่สำคัญในวงการอุตสาหกรรม และ ธุรกิจไปเสียแล้ว โดยเฉพาะธุรกิจด้านการเงิน การคลัง และ ธนาคาร คอมพิวเตอร์ และ ระบบสารสนเทศ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ที่ทำให้กระแสเงินหมุนเวียน เกิดขึ้นได้อย่างกว้างขวาง ระหว่างผู้ผลิต ผู้จำหน่าย ผู้บริโภค ผ่านระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

(7) การสื่อสารโทรคมนาคม ช่วยย่อโลกให้มีสภาพไร้พรมแดน มีการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมกันได้ตลอดเวลา ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความเข้าใจกันระหว่างคนต่างวัฒนธรรม ความเชื่อ ความแตกต่าง

กันทางการเมือง ทำให้เกิดการรวมกลุ่มทั้งในภาคการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม

(8) ช่วยส่งเสริมประชาธิปไตย ในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกครั้ง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อกระจายข่าวสารให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญ ของระบบประชาธิปไตย มีการใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ช่วยรวมผลคะแนน ใช้สื่อโทรทัศน์ วิทยุแจ้งผลการนับคะแนนที่ทำให้ทราบผลได้อย่างรวดเร็ว

2.1.2 ผลกระทบด้านเทคโนโลยี

เทคโนโลยีสารสนเทศถูกนำมาประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลาย ทำให้เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกัน ก็มีราคาถูกลง กล่าวได้ว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคนไม่ทางตรงก็ทางอ้อม

ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศผู้นำในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อย่างแพร่หลาย ในอดีตประเทศอเมริกาคือประเทศเกษตรกรรม แต่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่โลกอุตสาหกรรม ทำให้ปริมาณของสินค้าอุตสาหกรรม เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากโครงสร้างการผลิต เน้นไปที่ภาคธุรกิจการบริหาร ทำให้มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลข่าวสาร ในระบบสารสนเทศเป็นหลัก โดยเฉพาะด้านการทหาร คอมพิวเตอร์ ได้ถูกนำมาใช้ในรูปแบบเครือข่าย จนเกิดการพัฒนาเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เป็นต้นแบบของอินเทอร์เน็ต ที่ใช้กันทั่วโลก

ปัจจุบันคุณภาพของสินค้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ประเทศที่พัฒนาแล้ว มีสัดส่วนในการใช้คอมพิวเตอร์ สูงถึงร้อยละ 90 ของปริมาณการใช้คอมพิวเตอร์ทั่วโลก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ญี่ปุ่น เยอรมัน ฝรั่งเศส อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ สวิตเซอร์แลนด์ เดนมาร์ก และ แอฟริกาใต้ นอกจากนี้ ประเทศในแถบเอเชีย ที่เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ก็มีแนวโน้มการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น

ประเทศผู้ผลิตคอมพิวเตอร์ เพื่อส่งออกขายส่วนมาก มีเทคโนโลยีของตนเอง มีการค้นคว้าวิจัย และพัฒนาสินค้าให้ก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา คอมพิวเตอร์ และ เครื่องมือสื่อสาร มีขนาดเล็กกลง แต่มีความสามารถมากขึ้น และ มีราคาถูกลง ผู้ที่สนใจสามารถหาซื้อมาใช้ได้จนแทบกล่าวได้ว่า บทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศจะเข้ามามีส่วนในทุกบ้าน เพราะเครื่องใช้อำนวยความสะดวกต่างๆ ล้วนแต่มีส่วนประกอบของคอมพิวเตอร์ และ ระบบสื่อสารอยู่ด้วยเสมอ

ปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 คอมพิวเตอร์ยุคแรก ถูกออกแบบให้เป็นเครื่องคำนวณอิเล็กทรอนิกส์ ช่วยคิดคำนวณฟังก์ชันคณิตศาสตร์ที่ย่างยากซับซ้อน ให้ทำได้ง่าย และ รวดเร็วขึ้น คอมพิวเตอร์รุ่นแรกๆ ของโลก ส่วนใหญ่สร้างในมหาวิทยาลัย ถูกนำมาใช้เป็นอุปกรณ์การค้นคว้าทางวิชาการ การพัฒนาซอฟต์แวร์ โดยเฉพาะตัวแปลภาษา (compiler) ที่เน้นการคำนวณเป็นหลัก เช่น ภาษาฟอร์แทรน ภาษาเบสิก การสำรวจสามโนประชากร ในปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น เช่น การคำนวณมวลของอากาศที่เคลื่อนไหวบนผิวโลก ทำให้การพยากรณ์อากาศล่วงหน้าได้หมด

หลัง พ.ศ. 2500 วงการธุรกิจมีความต้องการใช้เครื่องจักรมากขึ้น บริษัทไอบีเอ็ม เป็นบริษัทหนึ่งี่สร้าง

คอมพิวเตอร์ เพื่อนำออกมาจำหน่ายทางธุรกิจ ซึ่งเน้นการประมวลผลข้อมูล (data processing) เป็นหลัก เช่น ช่วยคำนวณสถิติข้อมูล บัญชี ข้อมูลสินค้าคงคลัง และ วัตถุดิบ การติดตาม และ การเรียกเก็บหนี้สินต่างๆ

ต่อมา บริษัทอินเทล ได้สร้างไมโครโพรเซสเซอร์ เป็นผลสำเร็จ ในปี พ.ศ. 2518 ทำให้การใช้งานคอมพิวเตอร์ ได้เข้ามามีบทบาทในธุรกิจขนาดเล็ก มีการผลิตคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลออกจำหน่าย ทำให้โลกของคอมพิวเตอร์ ก้าวสู่ยุคสารสนเทศอย่างชัดเจน มีระบบการประมวลผลแบบเชื่อมตรงเรียกค้นข้อมูลที่ตอบโต้ได้ทันที ผู้ใช้คอมพิวเตอร์พบว่าสารสนเทศ ที่ได้จากการใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อคำนวณ แยกแยะ จัดการกับข้อมูลมีประโยชน์อย่างยิ่ง จนกล่าวได้ว่า ปัจจุบัน โลกกำลังก้าวเข้าสู่การปฏิวัติด้านข้อมูลข่าวสาร จนทำให้โลกมีลักษณะไร้พรมแดน สิ่งเหล่านี้จะเป็นผลกระทบต่อสังคม โดยตรง

ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยี ทำให้มีการพัฒนาคิดค้น สิ่งอำนวยความสะดวกในดำรงชีวิตเป็นอันมาก เทคโนโลยีได้เข้ามาเสริมปัจจัยพื้นฐาน การดำรงชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น การสร้างที่พักอาศัยมีคุณภาพมาตรฐาน การผลิตสินค้า และ ให้บริการให้มีคุณภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์มากขึ้น

ผลเสียของการนำเทคโนโลยีมาใช้ผิดวัตถุประสงค์

(1) ก่อให้เกิดอาชญากรรม เช่น การลักลอบใช้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อโจรกรรม การแก้ไขตัวเลขบัญชีผ่านคอมพิวเตอร์ การลักลอบแก้ไขคะแนน แก้ไขข้อมูลทางการแพทย์

(2) ทำให้ความสัมพันธ์ของมนุษย์เสื่อมถอย การใช้คอมพิวเตอร์ และ อุปกรณ์สื่อสารกันได้ โดยไม่ต้องเห็นตัว มีส่วนร่วมในสังคมลดน้อยลง ขาดการพึ่งพาในเชิงปฏิสัมพันธ์ การเล่นเกมคอมพิวเตอร์ติดต่อกันเป็นเวลานาน ทำให้ขาดการสัมผัสทางจิตวิญญาณที่ดีกับผู้อื่น ทำให้มิติของความเป็นมนุษย์สูญหายไป

(3) ทำให้เกิดความวิตกกังวลแก่กลุ่มบุคคลบางกลุ่มว่า คอมพิวเตอร์ทำให้เกิดการว่างงานน้อยลง หุ่นยนต์ถูกสร้างขึ้นมามากขึ้น มีระบบการผลิตอัตโนมัติมากขึ้น

(4) ทำให้เกิดการเสี่ยงภัยทางด้านธุรกิจจากการพึ่งพาอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ เพราะข้อมูลข่าวสารทางธุรกิจที่ถูกจัดเก็บ และ ฝากไว้ในศูนย์ข้อมูลเครือข่ายต่างๆ เช่น ข้อมูลลูกหนี้ ข้อมูลสินค้า และ บริการ และ ข้อมูลสำคัญอื่นๆ อาจได้รับความเสียหายจาก ความบกพร่องของอุปกรณ์ กระแสไฟฟ้า การโจรกรรม อุบัติภัยไฟไหม้ น้ำท่วม หรือสาเหตุใดก็ตามที่ทำให้ข้อมูลหายหมด ย่อมทำให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจ โดยตรง

(5) ทำให้โลกอยู่ในภาวะเสี่ยงจากการทำลายล้างด้วยอาวุธที่ถูกสร้างขึ้น หรือถูกควบคุมด้วยระบบคอมพิวเตอร์

(6) ทำให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ไม่เหมาะสมเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว และ ไร้การควบคุม เช่น ภาพอนาจาร ไวรัสคอมพิวเตอร์ ข้อความที่ก่อให้เกิดความแตกแยก หรือทำลายวัฒนธรรมที่ดีของสังคม แม้ว่าคอมพิวเตอร์จะเป็นอุปกรณ์ที่ทำงานตามคำสั่งอย่างเคร่งครัดก็ตาม แต่ถ้าถูกนำไปใช้ในทางทำลายก็จะเกิดผลเสียต่อสังคม และ สิ่งแวดล้อม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ เกิดจากมนุษย์ มิใช่เกิดจากเทคโนโลยี

(7) ก่อให้เกิดการรับวัฒนธรรม หรือแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของคนในสังคมโลก ส่งผลต่อวัฒนธรรม เลียนแบบ ทั้งด้านการแต่งกาย (fashion) และ การบริโภคแบบแมวมิน (mass consumption) การอมเมายาวชน ใน รูปของแกมอิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา อารมณ์ และ จิตใจของเยาวชน เกิดการกลืนวัฒนธรรม คั้งเดิมซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ของสังคมนั้นๆ

สรุปผลเสีย อันเป็นผลมาจากปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

(1) ผลกระทบต่อชุมชน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้มนุษย์มีส่วนร่วม ในสังคมลดน้อยลง ความรู้สึกว่า กลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความสัมพันธ์กับ เพื่อนบ้านหายไป เพราะ มนุษย์ทุกคนสามารถพึ่งตนเองได้

(2) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีทำให้เกิดเทคโนโลยีที่ใช้แรงงานคน น้อยลง ผู้ที่มีทุนมากอาจนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้งานทั้งหมดเป็นธุรกิจขนาดใหญ่มากขึ้น ทำให้ธุรกิจขนาดเล็กหดลงแต่ในทางตรงกันข้าม การที่แต่ละคนสามารถเป็นเจ้าของเทคโนโลยีที่มีขนาดเล็ก อาจจะทำให้เขา กลายเป็นนายทุนอิสระ หรือรวมตัวเป็นสหกรณ์เจ้าของเทคโนโลยีร่วมกัน และ อาจทำให้เกิดองค์กรทาง ธุรกิจใหม่ๆ ได้

(3) ผลกระทบด้านจิตวิทยา ความเจริญทางเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้น ในเครื่องมือสื่อสารทำให้มนุษย์มี การติดต่อสื่อสารผ่านทางจออิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น จึงทำให้ความสัมพันธ์ของมนุษย์ ต้องแบ่งแยกเป็น ความสัมพันธ์อันแท้จริง โดยการสื่อสารกันตัวต่อตัวที่บ้าน กับความสัมพันธ์ผ่านจออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีผลให้ ความรู้สึกนึกคิดในความเป็นมนุษย์เปลี่ยนไป

(4) ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีบางตัวมีผล กระทบต่อสภาพ แวดล้อมด้วย นอกจากนี้ การสร้างเทคโนโลยีการผลิตมากขึ้น มีผลทำให้มีการขุดค้นพลังงานธรรมชาติมาใช้ ได้มากขึ้น และ เร็วขึ้น เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติในทางอ้อม และ การสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น โดยปราศจากทิศทางการดูแลที่เหมาะสม จะทำให้สิ่งแวดล้อม อาทิ แม่น้ำ พื้นดิน อากาศ เกิดมลภาวะมากยิ่งขึ้น

(5) ผลกระทบทางการศึกษา นวัตกรรมทางการศึกษา มีลักษณะตามธรรมชาติที่เป็นสิ่งใหม่ ดังนั้น ในความใหม่ จึงอาจทำให้ทั้งครู และ ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น นักเทคโนโลยีทางการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา อาจ ตั้งข้อสงสัย และ ไม่แน่ใจว่า จะมีความพร้อมที่จะนำมาใช้เมื่อใด และ เมื่อใช้แล้วจะทำให้เกิดผลสำเร็จมาก น้อยอย่างไร แต่่นวัตกรรมก็ยังมีเสน่ห์ในการดึงดูดความสนใจ เกิดการตื่นตัว อยากรู้ อยากเห็นตามธรรมชาติ ของมนุษย์ หรือ อาจเกิดผลในเชิงตรงข้าม คือกลัว และ ไม่กล้าเข้ามาสัมผัสสิ่งใหม่ เพราะเกิดความไม่แน่ใจ ว่าจะทำให้เกิดความเสียหาย หรือใช้หรือไม่ ครูในฐานะผู้ใช้นวัตกรรม โดยตรงจึงต้องมีความตื่นตัว และ หมั่นติดตามความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีต่างๆ ให้ทันตามความก้าวหน้า และ เลือคนวัตกรรม และ เทคโนโลยีที่สอดคล้องกับสภาพ และ สิ่งแวดล้อมของตนเอง การหมั่นศึกษา และ ติดตามความรู้วิทยา การใหม่ๆ ให้ทัน จะช่วยทำให้การตัดสินใจนำนวัตกรรมมาใช้ เพื่อการศึกษา สามารถทำได้อย่างถูกต้องมี ประสิทธิภาพ และ ลดการเสี่ยง และ ความสิ้นเปลืองงบประมาณ เวลาได้มากที่สุด

2.1.3 ผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว^[3]

ผู้ใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ประมาณร้อยละ 55 และ ร้อยละ 37 ของครัวเรือน ใช้อินเทอร์เน็ต (Internet access) ในประเทศอังกฤษ มีจำนวนผู้ใช้ ร้อยละ 15 เป็นผู้ใช้ระบบออนไลน์ โดยใช้งานทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน วิทยาลัย และ มหาวิทยาลัย และ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในข่ายการเดินทางท่องเที่ยว และการบริโภค

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวหน้า เข้ามามีบทบาทในการแข่งขัน นับวันจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และ รุนแรงขึ้น สำหรับการใช้อินเทอร์เน็ต ใช้อีเมลอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) และ การซื้อขายผ่านอินเทอร์เน็ต (e-commerce) บนเครื่องบิน อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ก็ยังมีจุดด้อยทางด้านกายภาพอยู่ คือ ความล้าสมัยเนื่องจากอายุของผลิตภัณฑ์เทคโนโลยี เพื่อบริโภคจะสั้นเพียงประมาณ 3 เดือน

การเดินทางท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญ ส่งผลให้ธุรกิจการขายแบบออนไลน์ (on-line commerce) เจริญเติบโต การเติบโตของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-commerce) เกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นทั้งใน ญี่ปุ่น อังกฤษ และ ทั่วโลก เป็นที่ชัดเจนว่า ในอนาคตการแข่งขันที่รุนแรงในอุตสาหกรรมนี้ จะขึ้นอยู่กับเทคโนโลยี และ วิธีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับตัวสินค้า การบริการ การขาย ช่องทางการจำหน่าย และการทำการตลาด แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในการทำการตลาดจะแข็งแกร่งยิ่งขึ้น การแข่งขันจะไม่ได้มีเพียงแต่ในระดับประเทศหรือระดับภูมิภาค แต่จะขยายเป็นระดับโลก และ จะมีความยากยิ่งในทางปฏิบัติ

สถานการณ์เทคโนโลยีอุตสาหกรรม การเดินทางท่องเที่ยว และ บริการ

(1) การใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อการท่องเที่ยว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ การท่องเที่ยวผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตที่รองรับอันดับหนึ่ง ธุรกิจการท่องเที่ยวผ่านระบบออนไลน์ จะเพิ่มสัดส่วนกว่าร้อยละ 35 ของการค้าในระบบออนไลน์ทั้งหมด (ปี 2545) การค้าขายผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบการค้าโลก

(2) ทางด่วนข้อมูล (information superhighway) เป็นเส้นทางไหลผ่านของข้อมูลระบบมัลติมีเดีย ซึ่งจะมามีประสิทธิภาพ และ ความเร็วสูงขึ้น ข้อมูลในเว็บไซต์ จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเพิ่มขึ้น และมีหลายภาษา

(3) สายการบินต่างๆ จะใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์แทนกระดาษ บัตรโดยสาร และ สมาร์ทการ์ด หรือ ชิปการ์ด จะได้รับความนิยมในศตวรรษต่อไป เนื่องจากสามารถเก็บข้อมูลได้มากกว่าการ์ด แถบแม่เหล็กถึง 80 เท่า และสามารถปกป้องข้อมูลในการซื้อผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้ทุกแห่ง และ ทุกเวลา นอกจากนี้ ยังใช้ได้กับระบบโทรศัพท์แบบดิจิทัลได้อีกด้วย

(4) บทบาทของเทคโนโลยีการสื่อสารในปัจจุบัน เช่น คอมพิวเตอร์ ดาวเทียม เพื่อการสื่อสาร โครงการฯ

³ เสกสรร สายสีลัด. บทเรียนออนไลน์ วิชาการระบบสารสนเทศ เพื่อการท่องเที่ยว “แนวโน้มการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว” ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2544. URL: <http://www.geocities.com/udontour/web/index3.htm> สืบค้นเมื่อ 03 ก.ค. 2552.

โทรทัศน์ อุปกรณ์ ภาพ และ เสียง มีผลกระทบต่อ สื่อแบบดั้งเดิม (traditional media) เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ทำให้ การพัฒนาสื่อ บนเทคโนโลยีเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (computer network) แบบก้าวข้าม ทำให้เกิด การปฏิวัติดิจิทัล (digital revolution) หรือ ดิจิไทเซชัน (digitization) ทำให้ข้อมูลข่าวสาร ทุกรูปแบบ ถูกหลอมรวม เปลี่ยนให้เป็น ชุดภาษารูปแบบเดียวกันทั้งหมด คือ สามารถอ่าน และ ส่งผ่านได้อย่างรวดเร็ว ด้วยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และสามารถนำเสนอได้ทุกที่ ทุกเวลา ปรากฏการณ์ต่างๆ เหล่านี้ เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิด สื่อใหม่ (new media) ขึ้น (โปรดศึกษารายละเอียด ในหัวข้อ 5.3.3 ในบทที่ 5)

แบบฝึกหัด ตอนที่ 2.1 เทคโนโลยีการสื่อสาร และ ผลกระทบ

1. เพราะเหตุใด คอมพิวเตอร์จึงตอบสนอง ต่อการพัฒนา เทคโนโลยีการสื่อสาร และ เทคโนโลยีด้านอื่นๆ
2. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร หรือ ICT คืออะไร มีภารกิจสำคัญอย่างไร
3. จงให้เหตุผลว่า เพราะเหตุใด มิติด้านเวลา กับ มิติด้านพื้นที่ จึงถือเป็นปัจจัยในการเปลี่ยนแปลง รูปแบบการสื่อสาร ในแต่ละยุค
4. เทคโนโลยีสารสนเทศ มีประโยชน์ต่อสังคม และ วัฒนธรรมอย่างไร

ตอนที่ 2.2

นวัตกรรมการสื่อสารที่เหมาะสม

สาระสำคัญ

สื่อ และ สื่อสารมวลชน ต้องเข้าใจบริบททางสังคม เพื่อใช้เป็นข้อมูล ในการตัดสินใจที่ดีขึ้น การเป็นผู้นำความคิด พาสังคมไปสู่สันติภาพ

นวัตกรรมการสื่อสาร เป็นรูปแบบ วิธีการ และ ประดิษฐ์กรรมใหม่ๆ ของสื่อ และ ช่องทางสื่อสาร ตลอดจนการตัดแปลง ต่อยอด สิ่งที่มีอยู่แล้ว ให้เกิดประโยชน์เพิ่มขึ้น และ หลากหลาย

การแพร่กระจายนวัตกรรม มีลักษณะ และ ผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การแลกเปลี่ยน ข่าวสาร ระดับความไม่แน่ใจ ในสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง ตลอดจน การพัฒนาที่ยั่งยืน ในด้านต่างๆ

การพัฒนาที่ยั่งยืน (survival development) ได้กลายเป็นเป้าหมายหนึ่งขององค์กรทุกระดับ โดยรวมเอา ความก้าวหน้าทางเทคนิคที่เหมาะสม กับ การยกระดับจิตใจของคน เช่น จิตสำนึกสาธารณะ ความรับผิดชอบ ต่อศีลธรรม และ ความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม มาใช้เป็นเครื่องมือ และ นวัตกรรม (innovation) ในแผนงาน โครงการต่างๆ

การสื่อสารการท่องเที่ยว และ บันเทิง คือ การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสื่อทุกประเภท เพื่อนำมา เป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว และ บันเทิงให้แก่มนุษย์ ผ่านการจัดการ การประยุกต์ใช้ ระบบสารสนเทศ และ เทคโนโลยีสารสนเทศ ในฐานะเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การสังเคราะห์องค์ความรู้ ด้านการท่องเที่ยว และ บันเทิง เพื่อนำมาวางแผน ออกแบบ เผยแพร่ ผ่านสื่อมัลติมีเดียต่างๆ

นวัตกรรมการสื่อสารการเมือง (politics communication innovation) และ การสื่อสารการพัฒนา (Development Communication) เป็นการผสมผสานแนวคิด ระหว่างการสื่อสาร กับการเมืองการปกครอง โดยมีปรัชญาการเมือง และ ปรัชญาสังคมเป็นพื้นฐาน สร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในทฤษฎี และ กลยุทธ์ที่เหมาะสม เพื่อให้การใช้หลักทฤษฎี และ กลยุทธ์เหล่านั้น เหมาะสม และ สอดคล้องกับ การพัฒนาในด้านต่างๆ

องค์ประกอบสำคัญ ในการสร้าง ความสำนึก และ ความรับผิดชอบทางการเมืองของประชาชน คือ การกำหนดบทบาท หน้าที่ และ การสร้างอุดมการณ์แห่งการเสียสละ ให้แก่บุคคล 2 ฝ่าย คือ ประชาชนผู้รับสาร และ สื่อบุคคล ที่เป็นนักการเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่าง “คน” กับ “ระบบ” สามารถนำมาอธิบาย ผลสะท้อนกลับของการสื่อสาร (feedback) ในการพัฒนาความร่วมมือ และ การตรวจสอบบทบาทหน้าที่ซึ่งกัน และ กัน ระหว่างสื่อกับประชาชน

การสื่อสารธุรกิจ คือ การใช้เครื่องมือสื่อสาร และ เครื่องมือทางการตลาด ตลอดจน เทคโนโลยี ต่างๆ ที่มีอยู่ มาใช้ในวงการธุรกิจ โดยนำมาผสมผสานกันเป็นกลยุทธ์ การสื่อสารการตลาด เช่น หลักการติดต่อ สื่อสารทางธุรกิจ การสร้างภาพตรา การตลาดอิเล็กทรอนิกส์

การควบคุมคุณภาพของภาคธุรกิจ มุ่งเน้นเรื่องผลกระทบต่อสังคม และ สิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ โดย

คณะทำงานส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ได้กำหนดขั้นตอน ในการนำหลักความรับผิดชอบต่อสังคม ของภาคธุรกิจ หรือ CSR มาใช้ควบคุมคุณภาพดังกล่าว คือ ขั้นตอนการบังคับใช้กฎหมาย ขั้นตอนการคำนึง ถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ขั้นตอนการสร้างจรรยาบรรณทางธุรกิจ และ ขั้นตอนกระทำด้วยความสมัครใจ

ในการวางตำแหน่งบทบาทหน้าที่ของ สื่อ และ สื่อมวลชน ที่จะปกป้องตนเอง มิให้ถูกกล่าวหาว่าเป็น สื่อเลือกข้าง ถือเป็นเป้าหมายสำคัญ และ ต้องตัดสินใจให้ชัดเจน และสามารถตอบคำถามประชาชนให้ได้ว่า จุดยืน และ อุดมการณ์ของสื่อ เป็นอย่างไร โดยอาศัยข้อมูลที่เป็นบริบททางประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม ของ สังคมไทย มาเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจ

เนื้อหา

- 2.2.1 นวัตกรรมการสื่อสาร เพื่อมวลชน
- 2.2.2 นวัตกรรมการสื่อสาร เพื่อเศรษฐกิจ และ สังคม
- 2.2.3 บทบาทของการสื่อสารมวลชนในสังคมไทยปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

หลังจากศึกษารายละเอียดในบทเรียน ตอนที่ 2.2 นวัตกรรมการสื่อสารที่เหมาะสม. จบแล้ว นักศึกษา สามารถ

- (1) อธิบายลักษณะการแพร่กระจายนวัตกรรม และ ผลกระทบต่อ การสื่อสารภายในประเทศ การเมือง การศึกษา และ ด้านอื่นๆ ได้ถูกต้อง
- (2) บอกเหตุผล และ ผลกระทบ ของสื่อ ได้ถูกต้อง สมเหตุสมผล ในการกำหนดจุดยืนของสื่อ ว่าเป็นสื่อ วางตัวเป็นกลาง เป็นสื่อเลือกข้างอิทธิพล
- (3) อธิบายข้อบ่งชี้ ความหมาย ในการนำการสื่อสารไปใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยว และ บันเทิงได้ถูกต้อง
- (4) บอกเป้าหมายได้ถูกต้อง เหมาะสม ในการประยุกต์นวัตกรรมการสื่อสารการเมือง และ การสื่อสารการพัฒนา ในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดดุลยภาพ หรือความสมดุลสองฝั่งของการพัฒนา
- (5) อธิบายบทบาท หน้าที่ ของสื่อ และ สื่อมวลชน ได้ถูกต้อง และ เหมาะสม เกี่ยวกับการเผชิญหน้ากับ ระบอบประชาธิปไตย อยู่ 2 แบบ คือ ประชาธิปไตยเชิงปริมาณ และ ประชาธิปไตยเชิงคุณภาพ ในการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของภาคประชาชน
- (6) อธิบายความสัมพันธ์ ระหว่าง "คน" กับ "ระบบ" ในการตรวจสอบบทบาทหน้าที่ ซึ่งกัน และ กัน ได้ถูกต้อง

- (7) อธิบายความหมาย และ สาระสำคัญของ การสื่อสารธุรกิจ การสื่อสารการตลาด และ การตลาด อิเล็กทรอนิกส์ ได้ถูกต้อง

กิจกรรม

- (1) ศึกษาจากเอกสารประกอบการเรียน บทที่ 2 ตอนที่ 2.2 นวัตกรรมสื่อสารที่เหมาะสม
- (2) ทำแบบฝึกหัด ท้ายบทเรียน

ให้นักศึกษาอ่านรายละเอียด ตอนที่ 2.2 นวัตกรรมสื่อสารที่เหมาะสม เสร็จแล้ว
ทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน

นวัตกรรม หรือ นวัตกรรม (innovation) หมายถึง ความคิด สิ่งของ วัสดุ เครื่องมืออุปกรณ์ หรือวิธีการ ที่กระทำใหม่ (to renew) หรือดัดแปลง (to modify) ต่อยอดขึ้นมาจากของเดิม และ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง นวัตกรรม มีคุณลักษณะ โดยสรุปดังนี้

- (1) เป็นสิ่งใหม่ทั้งหมด หรือบางส่วน อาจเป็นของเก่าที่ใช้ไม่ได้ในอดีต แต่นำมาปรับปรุงเสียใหม่ หรือเป็นของปัจจุบันที่เราทำการปรับปรุงให้ดีขึ้น
- (2) มีการนำเอาวิธีการจัดระบบ (systems approach) มาใช้ โดยพิจารณาองค์ประกอบ ส่วนที่เป็นสิ่งป้อนเข้า กระบวนการ และ ผลลัพธ์
- (3) มีการพิสูจน์ด้วยการวิจัยหรืออยู่ระหว่างการวิจัยว่า นวัตกรรมนั้นจะช่วยแก้ปัญหา หรือช่วยให้งานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น
- (4) ยังไม่เป็นส่วนหนึ่งของระบบงานในปัจจุบัน
- (5) มีการพัฒนาตามขั้นตอน คือ คิดค้น ทดลอง และ นำมาใช้
- (6) นวัตกรรมของทีหนึ่ง อาจไม่เป็นนวัตกรรมของทีหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับภาวะการใช้นวัตกรรมนั้นๆ
- (7) มีการนำมาใช้ในสถานการณ์จริง

2.2.1 นวัตกรรมสื่อสารเพื่อมวลชน

การศึกษามวลชน

การจัดการศึกษา กระทำได้หลายวิธี เช่น การศึกษารายบุคคล การศึกษาเป็นกลุ่ม การศึกษามวลชน การศึกษาทางไกล การศึกษาระบบเปิด การศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษามวลชน (mass education) หมายถึงการศึกษาสำหรับคนจำนวนมาก หรือประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นการศึกษาระบบเปิด โดยอาศัยสื่อมวลชน กระจายความรู้ข่าวสารไปยังประชาชนจำนวนมาก พร้อมๆ กัน และ อาจเป็นวิธีหนึ่งของการจัดการศึกษา นอกกรอบโรงเรียน

สื่อการสอน และ นวัตกรรมการศึกษาแบบมวลชน เช่น การเรียนการสอน โดยผ่านระบบสื่อสารสองทาง มีการโต้ตอบระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผ่าน โทรศัพท์ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต การประชุมทางไกล ความจำเป็น ในการใช้สื่อมวลชน เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา สรุปได้ดังนี้

- (1) การเพิ่มจำนวนของประชากรผู้เรียน ทั้งในระบบโรงเรียน และ ระบบนอกโรงเรียน ซึ่งจะช่วยเสริมทักษะการเรียนรู้ และ ทักษะทางอาชีพ ตลอดจนการสร้างความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน (constructionism)
- (2) แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต เนื่องจาก ความแตกต่างของวัย ความสนใจ อาชีพ การเปลี่ยนแปลงของสังคม และ เทคโนโลยี เหล่านี้เป็นสิ่งที่จะต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา การศึกษามวลชนสามารถตอบสนอง

แนวคิดนี้ได้เป็นอย่างดี

- (3) การขาดแคลนผู้สอนที่เชี่ยวชาญ ทำให้ต้องสื่อสื่อประเภทอื่นมาช่วยเสริม และ แก้ปัญหาเหล่านี้
- (4) ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์การสอน สื่อสารมวลชนในปัจจุบันมีศักยภาพอย่างเพียงพอ ในการนำเสนอสาระความรู้ต่างๆ โดยเฉพาะโทรทัศน์ ที่นำเสนอภาพยนตร์ หรือการสาธิตที่มีวัสดุอุปกรณ์ประกอบพร้อมสมบูรณ์ ทำให้เราเข้าใจเนื้อหาได้อย่างชัดเจน
- (5) การกระจายของประชากร ยังมีความจำเป็นต้องอาศัยสื่อสารมวลชนในการให้ความรู้ต่างๆ แก่ประชาชน โดยเฉพาะการผลิตอาหารปลอดภัยของชาวเกษตรกร การสร้างระบบสุขภาพ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง
- (6) การเปลี่ยนแปลงของสังคม และ ข่าวสาร สถานการณ์ของสังคม และ ข่าวสารต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วกว่าในอดีต เนื้อหาหลักสูตร และ การเรียนการสอนทั่วไป ไม่สามารถปรับให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้ จึงมีความจำเป็นต้องหาทางเลือกใหม่ โดยใช้สื่อมวลชนสำหรับการศึกษาในส่วนนี้
- (7) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ทำให้สถานภาพการสื่อสารมวลชนปัจจุบันได้รับการพัฒนาขึ้นหลายด้าน ได้แก่

-ปริมาณของช่องทางสื่อสารมวลชนเพิ่มจำนวนขึ้นมาก ทั้งทีวีสาธารณะ (public media) ทีวีผ่านดาวเทียม เคเบิลทีวี มัลติมีเดียผ่านอินเทอร์เน็ต ตลอดจนสื่อวีดิทัศน์ (video compact disc: VCD/DVD) นำเสนอเนื้อหาหลากหลาย ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง

-เนื้อหาสาระ รายการที่เป็นประโยชน์ ทั้งด้านบันเทิง และ ด้านการศึกษามีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก

-ด้านคุณภาพของสื่อ ได้รับการปรับปรุง เช่น สิ่งพิมพ์ มีคุณภาพดีขึ้น ตัวหนังสือ ภาพประกอบ สี มีความสวยงาม สื่อความหมายได้ชัดเจน วิทยุโทรทัศน์ ได้รับการปรับให้เสียง และ ภาพชัดเจนขึ้น

-เทคนิคการนำเสนอ ได้แก่ การจัดรูปแบบสิ่งพิมพ์ รูปแบบของรายการโทรทัศน์ ที่ได้รับการปรับปรุงให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ มีรายการแปลกใหม่ ใช้เทคนิคการตัดต่อภาพหรือเสียง และ เทคนิคพิเศษน่าสนใจ และ ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจได้มากขึ้น

ปัจจัยสนับสนุนการใช้สื่อมวลชน เพื่อการศึกษา

สื่อมวลชน มีบทบาทหน้าที่ 5 ประการ คือ การเสนอข่าว ให้ความบันเทิง แสดงความคิดเห็น ให้การศึกษา และ โฆษณาประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ตามหลักการทั่วไป สื่อมวลชนแต่ละประเภทอาจทำตามบทบาทหน้าที่ของตน ในแต่ละด้านได้มากน้อยแตกต่างกัน บทบาทในการให้การศึกษาของสื่อมวลชนแต่ละประเภท ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ดังนี้

- (1) ปรัชญา หรืออุดมการณ์ ขององค์กรสื่อมวลชนแต่ละแห่ง เช่น หนังสือพิมพ์ก่อตั้งขึ้นจากความ

ต้องการมีสิทธิมีเสียงของประชาชน จึงมุ่งเสนอข่าวสาร และ แสดงความคิดเห็นเป็นหลัก

(2) ธุรกิจการค้า เนื่องจากการดำเนินกิจการของสื่อมวลชนส่วนใหญ่ อาศัยรายได้จากการโฆษณา สินค้าเป็นหลัก เนื้อหาข่าวสารของสื่อมวลชน จึงเปรียบเสมือนเป็นสินค้าอย่างหนึ่ง ที่มีลักษณะเป็นไปตามความต้องการของตลาด คุณค่าทางการศึกษา จึงมักมีน้อยกว่าด้านบันเทิงเสมอ

(3) ลักษณะหรือคุณสมบัติของสื่อมวลชนเอง สื่อมวลชนแต่ละประเภท มีลักษณะหรือคุณสมบัติ ด้านต่างๆ ไม่เหมือนกัน เช่น วิทยุ ส่งได้เฉพาะเสียง โทรทัศน์สามารถส่งกระจายข่าวสารไปได้ไกลทั้งภาพ และ เสียง เป็นต้น

(4) การนำสื่อมวลชนไปใช้เฉพาะทาง ตามปกติสื่อมวลชนต่างๆ จะนำเสนอข่าวสารตามความคิด และ ความต้องการของสื่อมวลชนเอง ซึ่งมักจะมีข่าวสารด้านต่างๆ หลากหลาย ต่อมาหน่วยงานองค์กรหรือ สถาบันต่างๆ เห็นว่าสามารถนำสื่อมวลชน ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สำหรับกิจการของตนได้ จึงเกิดการใช้สื่อมวลชน เพื่องานเฉพาะด้าน มีการลงทุนดำเนินงานสื่อสารมวลชนต่างๆ เพื่อกิจการแต่ละด้าน โดยเฉพาะ เช่น ด้านการศึกษา การจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียง เพื่อการศึกษา การใช้โทรทัศน์ เพื่อการสอนทางไกล เป็นต้น

การแพร่กระจายนวัตกรรม (diffusion of innovation)

การแพร่กระจายนวัตกรรม เป็นกระบวนการในการถ่ายทอดความคิด การปฏิบัติ ข่าวสาร หรือพฤติกรรม ไปสู่ที่ต่างๆ จากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลไปสู่กลุ่มบุคคลอื่น โดยกว้างขวาง จนเป็นผลให้เกิดการยอมรับความคิด และ การปฏิบัติเหล่านั้น มีผลต่อโครงสร้าง และ วัฒนธรรม และ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในที่สุด

โรเจอร์ เอเวอร์เรต (Everette M. Rogers)⁴ ได้ให้ความหมายของ การแพร่กระจาย (diffusion) ไว้ว่า การแพร่กระจาย เป็นกระบวนการ นำพานวัตกรรมผ่านช่องทางในช่วงเวลาหนึ่งระหว่างสมาชิกต่างๆ ที่อยู่ในระบบสังคม (Diffusion is the process by which an innovation is communicated through certain channels overtime among the members of a social systems)

ตามความหมายข้างต้น โรเจอร์ เอเวอร์เรต ได้อธิบายส่วนประกอบของการแพร่กระจาย นวัตกรรมไว้ 4 ประการคือ (1) มีนวัตกรรมเกิดขึ้น (2) ใช้สื่อเป็นช่องทางในการส่งผ่านนวัตกรรมนั้น (3) ช่วงระยะเวลาที่เกิดแพร่กระจาย (4) ผ่านไปยังสมาชิกในระบบสังคมหนึ่ง

ลักษณะที่สำคัญบางประการของการแพร่กระจายนวัตกรรม

(1) การแพร่กระจายเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โรเจอร์ เอเวอร์เรต ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social change) ว่าหมายถึง กระบวนการซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงปรากฏขึ้น ในโครงสร้าง และ หน้าที่ของระบบสังคม เมื่อมีความคิดใหม่ๆ ถูกประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมา มีการแพร่กระจายออกไป และ ได้รับการยอมรับหรือไม่ยอมรับ จนกระทั่งมีการนำไปสู่ผลกระทบจริงๆ ต่อสังคม

⁴ Everette M. Rogers. *Diffusion of innovations*. 5th edition. (January 1983)

กระบวนการของนวัตกรรมของสังคมใดสังคมหนึ่ง เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลง เริ่มจากมีการประดิษฐ์คิดค้น ตัวนวัตกรรมขึ้นเอง หรือนำเข้ามาจากต่างประเทศ และ ต้องมีการยอมรับในนวัตกรรมนั้นด้วย สำหรับประเทศกำลังพัฒนา มักมีข้อจำกัดทางด้านทุน และ เทคโนโลยีภายในประเทศ ทำให้การประดิษฐ์คิดค้นมีลักษณะเป็นวิชาการประยุกต์ (applied) มากกว่าเป็นองค์ความรู้ (body of knowledge) และ จะต้องมีการปรับนวัตกรรมนั้น ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมให้มากที่สุด

การแพร่ำนวัตกรรมนั้นจะสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับประชาชนจะยอมรับนวัตกรรมนั้นหรือไม่ ดังนั้น ผลของนวัตกรรมจะควบคู่กับการประเมินเสมอ เช่น การประเมินว่า ชาวบ้านยอมรับนวัตกรรม โดยสมัครใจหรือไม่ นวัตกรรมมีคุณค่าในสายตาชาวบ้านอย่างไร และ ผลกระทบที่เกิดจากนวัตกรรมนั้น มีมากน้อยเพียงใด

หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมในคริสต์วรรษที่ 18 ประดิษฐ์กรรม การสร้างสรรค์ใหม่ๆ ได้เกิดขึ้นมากมาย และ ถูกนำมาใช้ในงานอุตสาหกรรมอย่างแพร่หลาย เครื่องมือ เครื่องจักร ถูกนำมาใช้ทดแทนแรงงานคนมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างไม่หยุดยั้ง การพัฒนาของเครื่องคิดเลข ไปเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์แบบเมนเฟรม และ ไมโครคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในสำนักงาน และ บ้าน ได้รับการพัฒนาไปเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถถาม-ตอบได้

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น ก็เป็นผลมาจากปัจจัยทางสังคมด้วยเช่นกัน เครื่องอุปโภคบริโภคในบ้าน ถูกประดิษฐ์ขึ้น เพื่อสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ระบบการสื่อสารของมนุษย์เริ่มขยายเครือข่ายมากยิ่งขึ้น ทำให้สังคมในยุคปัจจุบัน เป็นสังคมที่ต้องการข่าวสารข้อมูล เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาตัดสินใจ นับแต่การเลือกซื้อสินค้า บริการ จนถึงการบริหารกิจการงานต่างๆ ดังนั้น เทคโนโลยีการสื่อสาร โทรศัพท์ โทรทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์ ดาวเทียม จึงได้รับการพัฒนา และ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

(2) การแพร่กระจาย เป็นลักษณะเฉพาะของการสื่อสาร คือ ตัวข่าวสาร (message) ที่เป็นความคิดใหม่ๆ การสื่อสารเป็นกระบวนการสองทางของการบรรจบกัน (two-way process of convergence) ซึ่งก็คือกระบวนการของการแลกเปลี่ยนข่าวสารนั่นเอง

(3) ความใหม่ของนวัตกรรม คือระดับของความไม่แน่ใจ (uncertainty) โรเจอร์ กล่าวไว้ว่า ความใหม่หมายถึงระดับของความไม่แน่ใจ (uncertainty) ที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมนั้น (newness means that some degree of uncertainty is involved) ความใหม่ของความคิดในเนื้อหาของข่าวสาร จะมีลักษณะเฉพาะคือ ความไม่แน่ใจจะมีระดับของตัวเลือกที่สามารถรับรู้ในเหตุการณ์นั้นๆ ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่สัมพันธ์กับตัวเลือกนั้น ข่าวสาร (information) เป็นความแตกต่างในพลังงานสาร (matter-energy) ซึ่งกระทบต่อความไม่แน่ใจในสถานการณ์หนึ่งๆ ที่ซึ่งมีตัวเลือกปรากฏอยู่หลายตัวเลือก

ตัวอย่างของนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับความไม่แน่ใจ เช่น นวัตกรรมเกี่ยวกับการใช้เครื่องทำน้ำร้อนพลังแสงอาทิตย์ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ และ วิธีการทำงานของเครื่องดังกล่าว ตลอดจนการเพิ่มราคาของน้ำมันในอนาคต มีส่วนช่วยลดความไม่แน่ใจของนวัตกรรม ลงไประดับหนึ่ง เนื่องจากผลของการสื่อ

สาร จึงทำให้เกิดการยอมรับเครื่องทำน้ำร้อนพลังแสงอาทิตย์ ความคิดรวบยอดนี้ ช่วยให้เราเข้าใจเกี่ยวกับการแพร่กระจายของนวัตกรรม ในรูปแบบของกระบวนการติดต่อดังกล่าวมาข้างต้น

การพัฒนาที่ยั่งยืน

ปัจจุบันการพัฒนาที่ยั่งยืน (survival development) ได้กลายเป็นเป้าหมายหนึ่งขององค์กรทุกระดับ ซึ่งมีความหมายมากกว่าวัตถุประสงค์ด้านเทคนิค เพราะความยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ ต้องรู้จักประยุกต์รวมเอาความก้าวหน้าทางเทคนิคที่เหมาะสม กับ การยกระดับจิตใจของคน เช่น จิตสำนึกสาธารณะ ความรับผิดชอบ ต่อศีลธรรม และความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องมาจากทรัพยากร และ วัตถุดิบ เริ่มลดน้อยลง ขณะเดียวกัน ปัญหาสิ่งแวดล้อมมีความสลับซับซ้อนเพิ่มขึ้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างจิตสำนึกที่ร่วมกัน โดยเฉพาะการเอาใจใส่ระบบนิเวศน์วิทยาให้มากขึ้น ด้วยการงดซื้อสินค้า หรืองดรับบริการ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ ทำลายศีลธรรม

ความยั่งยืนที่มาจากเทคนิคที่เหมาะสม กับจิตสำนึกที่ดี จัดเป็น “นวัตกรรม” (innovation) ที่ทุกประเทศควรให้ความสำคัญร่วมกัน โดยการการนำนวัตกรรมดังกล่าวมาใช้ในระบบสารสนเทศ

ใยแก้วนำแสงที่ใช้ในบ้านพักอาศัย (Fiber to the home) ^[5] คือ ระบบเส้นใยแสงที่จะทำการส่งผ่านข้อมูลจากสำนักงานศูนย์กลาง หรือ ชุมสายของผู้ให้บริการ ไปยังบ้านเรือนของผู้ใช้บริการ โดยศักยภาพตามมาตรฐานของ Fiber to the home ใหม่ล่าสุดที่ใช้กันอยู่ปัจจุบันนี้ สามารถส่งข้อมูลไปถึงบ้าน และ ส่งจากบ้านไปยังชุมสาย ด้วยความเร็ว 2.5 Gbps (Giga-bit per second) หรือประมาณ 2,500,000,000 บิต ต่อวินาที ระบบ ADSL ของอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ความเร็ว 1 Mbps หมายถึงประสิทธิภาพในการส่งผ่านข้อมูล เท่ากับ 1,000,000 บิตต่อวินาที จะเห็นว่า Fiber to the home เร็วกว่าถึง 2,500 เท่า ที่น่าสนใจก็คือ Fiber to the home การส่งข้อมูล (upload) และ การรับข้อมูล (download) ด้วย Fiber to the home จะใช้ความเร็วเท่ากัน คือ 2.5 Gbps ข้อแตกต่างของ ADSL ที่เห็นได้ชัดเจน ก็คือ บ้านที่อยู่ไกลจากชุมสายมาก ความเร็วในการรับส่งข้อมูลก็จะน้อยลงไปอีก เนื่องจากข้อมูลที่อยู่ในย่านความถี่สูง ไม่สามารถวิ่งผ่านสายโทรศัพท์ธรรมดาได้ในระยะทางไกลๆ (ระบบ ADSL จะมีประสิทธิภาพที่พอรับได้ ไม่เกิน 5 กิโลเมตร) แต่ Fiber to the home จะรองรับระยะการส่งข้อมูลได้ไกลถึง 20 กิโลเมตร โดยความเร็วไม่ลดลงเลย

ประโยชน์ของ Fiber to the home นอกจากจะเกิดกับวิถีชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วไปแล้ว ยังสามารถช่วยพัฒนาบริการทั้งหลายที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศได้อีกด้วย

ปัจจุบัน แนวโน้มการใช้เทคโนโลยีขององค์กร แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ การปรับปรุงรูปแบบการทำงานขององค์กร การสนับสนุนการดำเนินงานเชิงกล เครื่องมือในการทำงาน การเพิ่มผลผลิตของงาน โดย

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พสุ แก้วปลั่ง. "นวัตกรรมการสื่อสารแห่งอนาคต (FTTH : Fiber to the Home)." วารสารข่าวรายเดือนของคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฉบับที่ 1/2550 (วารสารช่างพูด) URL: http://www.eng.chula.ac.th/newsletter/files/DownloadChangpood/2550/Vol1_2550.pdf สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2552.

เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล และ เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร

การดำเนินชีวิตในสังคมสารสนเทศ จะมีการพัฒนา และนำเทคโนโลยีระดับสูง มาสนับสนุนการทำงาน และ การดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยวิทยาศาสตร์ และ เทคโนโลยีสมัยนี้ จะพัฒนารวดเร็วกว่าสมัยอุตสาหกรรม และ เกษตรกรรมมาก ข้อมูล และ ข่าวสารจะมีการเคลื่อนย้ายอย่างรวดเร็ว และ อิสระ พรหมแดนทางการเมืองจะลดความสำคัญลง เมื่อเทียบกับระบบเศรษฐกิจการค้าที่ขยายตัวขึ้น จากภายในท้องถิ่นขึ้นสู่ระดับประเทศ และ ขยายตัวสู่ระดับโลกในที่สุด ประชาชนจะมีความเป็นอิสระในการรับรู้ข่าวสาร และ แสดงความคิดเห็นเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีทางเลือกในการตัดสินใจมากขึ้น ส่งผลให้ธุรกิจบริการขยายตัวเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับความต้องการที่แตกต่างของลูกค้า ในขณะที่องค์กรต่างๆ จะมีการปรับโครงสร้าง และ ขั้นตอนการทำงาน โดยที่หลายหน่วยงานมีการลดขนาดลง บางหน่วยงาน ศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวให้มีขนาดเหมาะสม หรือแม้กระทั่ง การปรับระบบ เพื่อให้สามารถดำเนินงานแข่งขันกับธุรกิจอื่นอย่างคล่องตัว

ความก้าวหน้า และ การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยี โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ และ การสื่อสารโทรคมนาคม ทำให้ผู้บริหารไม่สามารถมองข้ามได้ หรือปล่อยให้หัวหน้างาน หรือหน่วยงานสารสนเทศดูแลรับผิดชอบต่อการกำหนดนโยบาย และการใช้งานเทคโนโลยีเพียงฝ่ายเดียวได้ ประกอบกับการกระจายตัวของการใช้ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลในหน่วยงานต่างๆ ทำให้สมาชิกในองค์กรมีความคุ้นเคย และ เข้าใจศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น จึงต้องมีการกำหนดทิศทางการจัดการเทคโนโลยีร่วมกัน ซึ่งต้องได้รับการเริ่มต้น และ ส่งเสริมจากผู้บริหารระดับสูง ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องเข้าใจเทคโนโลยีที่มีต่ออนาคตขององค์กร โดยติดตามข่าวสารข้อมูล ของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกเทคโนโลยี นอกจากนี้ การจัดตั้งคณะกรรมการสารสนเทศ ขององค์กรจากบุคคลหลายกลุ่ม จะช่วยให้การกำหนดนโยบายด้านสารสนเทศขององค์กรมีความชัดเจน แน่นนอน และ ถูกต้องขึ้น

2.2.2 นวัตกรรมการสื่อสาร เพื่อเศรษฐกิจ และ สังคม

การสื่อสารการท่องเที่ยว และ บันเทิง

การสื่อสารการท่องเที่ยว และ บันเทิง คือ การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสื่อทุกประเภท เพื่อนำมาเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว และ บันเทิงให้แก่มนุษย์ ผ่านการจัดการ การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศ และ เทคโนโลยีสารสนเทศ ในฐานะเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การสังเคราะห์องค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยว และ บันเทิง เพื่อนำมาวางแผน ออกแบบ เผยแพร่ ผ่านสื่อมัลติมีเดียต่างๆ เช่น วิดีโอสตรีมมิ่งผ่านเว็บไซต์ เว็บไซต์

(1) ความหมาย และ ขอบเขต ของการสื่อสารการท่องเที่ยวบันเทิง

การสื่อความหมาย และ การจัดการด้านการท่องเที่ยว และ บันเทิง มีขอบเขตเกี่ยวกับ ความหมาย ขอบเขต กิจกรรม การท่องเที่ยว และ บันเทิง และ กระบวนการ และ วิสัยทัศน์ใหม่ ในการจัดการระบบสารสนเทศ เพื่อการท่องเที่ยว และ บันเทิง มีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ คือ 1) สร้างความหมายใหม่ “การท่องเที่ยว และ บันเทิง

เที่ยว” “บันเทิง” 2) ใส่ใจสังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อม 3) สังเคราะห์ ข้อมูล ความหมายด้านการท่องเที่ยว บันเทิง ผ่านเว็บไซต์

ธุรกรรม และ กิจกรรมด้านการท่องเที่ยว และ บันเทิง ประกอบด้วย 1) ส่วนบริหารจัดการในระบบสารสนเทศ 2) โครงการ การวางแผน ออกแบบ เผยแพร่ ผ่านระบบสารสนเทศ วิเคราะห์ วางแผน ออกแบบ จัดทำ ทดสอบ ส่งข้อมูล เผยแพร่ (analysis, select project, design, implementation, promotion) 3) เว็บไซต์ และการเผยแพร่ข้อมูล

สาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างความยั่งยืนให้แก่การท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อสิ่งแวดล้อม 1) นิยาม ความหมาย “บันเทิง” “การท่องเที่ยว” “สุขภาวะ” 2) นิเวศวิทยา และ นิเวศสารสนเทศ (ecology and eco-infology) 3) นวัตกรรมทางสังคม (neo-social technology) ที่ควรนำมาจัดการด้านการท่องเที่ยว และ บันเทิง ประกอบด้วย แนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง (sufficient economy) การจัดการทุนทางสังคม การพัฒนาเครือข่ายชุมชน และ วิสาหกิจชุมชน (SME) ความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ (corporate social responsibility: CSR) และ การจัดการความรู้ (knowledge management) ของชุมชน โดยอยู่ภายใต้หลักคิดที่ว่า

อยู่แบบพึ่งพา คิดแบบพอเพียง พุดให้ปากเพียร ทำแบบทุ่มเท บริโภคแบบพอดี สุวิถี บวร “เพราะเราไม่พัก เราไม่เพียร เราจึงอยู่อย่างพอเพียงได้”

(2) การท่องเที่ยว หมายถึง

“การเดินทางไปยังแหล่ง หรือสถานที่เป้าหมาย เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง คือ 1) เพื่อผ่อนคลายอิริยาบถจากงานประจำ และ สร้างความรื่นรมย์ของจิตใจ 2) เพื่อศึกษา ค้นหาคำตอบ หรือแลกเปลี่ยน ความรู้ และ ประสบการณ์ 3) เพื่อจรรโลงใจ และ การโน้มน้าวใจ ให้เกิด “ความตระหนัก สำนึก” “ความรับผิดชอบ”

(3) ประเภทของความบันเทิง

ความบันเทิง แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ สุขบันเทิง สาระบันเทิง และ ธรรมะบันเทิง

3.1) ระดับ “สุขบันเทิง” หมายถึง กิจกรรมการผ่อนคลายอิริยาบถจากงานประจำ ด้วยการสนทนา ทักทาย เพลง เครื่องหอม เครื่องดื่ม เกม การบิบนวด สมาธิ

3.2) ระดับ “สาระบันเทิง” หมายถึง กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพกาย-คุณภาพ-จิตใจ ผ่านบรรยากาศ กิจกรรม ที่ให้ความรู้สึก ตื่นเต้น-สนุกสนาน ตระหนัก-สำนึก ตระหนัก-ซาบซึ้ง เพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง ความพอเพียง การเอื้อเพื่อเสียสละ สร้างสรร

3.3) ระดับ “ธรรมะบันเทิง” หมายถึง กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ และ คุณภาพจิต-อารมณ์ อุดมปัญญา ผ่าน...ความรู้-ประสบการณ์ ความรู้สึก-ชอบ ความเลื่อมใส-ศรัทธา ความเชื่อถือ-เชื่อมั่น เพื่อเป็นแรงบันดาลใจ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตน จากเลวไปเป็นดี จากดีให้ดียิ่งขึ้น ไปจนถึงดีที่สุด และ ดีเสมอ (ดีถาวร)”

สถานการณ์ และ ยุทธศาสตร์ใหม่ของการท่องเที่ยว

การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์เศรษฐกิจ การเมือง และ สังคมโลก มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิด ความต้องการ ของนักท่องเที่ยว การพัฒนา และ ส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งสรุปความเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์โลก ที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวได้ ดังนี้

(1) ยุคโลกาภิวัตน์ (globalization age) หมายถึง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารภายในโลกที่รวดเร็ว ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่

(2) การเกิดคู่แข่งใหม่ๆ (new competitors) ในการนำเสนอสินค้า ด้านการท่องเที่ยวที่มีความใกล้เคียงกัน ทำให้การแข่งขันมีสูงขึ้น และ ผู้บริโภคมีทางเลือกมากขึ้น

(3) แนวคิดในด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) การส่งเสริมการท่องเที่ยว ต้องให้เกิดการกระจายผลทางเศรษฐกิจสู่ชุมชนท้องถิ่น ขณะเดียวกัน ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านสังคม และ สิ่งแวดล้อม อันเป็นแนวทางใหม่ในการพัฒนาการท่องเที่ยว

(4) คุณภาพของสินค้า และ ผลิตภัณฑ์ (quality based products) การท่องเที่ยว จะคำนึงถึงคุณภาพมากกว่าปริมาณ ในราคาที่สมเหตุสมผล

(5) การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ทำให้เกิดช่องทางในการเผยแพร่ และ การขาย รวมไปถึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ ในการดำเนินธุรกิจ

(6) ความสำคัญของสิทธิมนุษยชน และ สันติภาพของโลก (human rights and world peace) เป็นแนวคิดใหม่ที่ถูกนำมาพิจารณา ที่ต้องการใช้การท่องเที่ยว เป็นเครื่องมือในการสร้างสันติภาพในโลก เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ทั้งยังเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ความรู้ และ ความเข้าใจระหว่างกัน

(7) การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต (change of lifestyle) เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความต้องการ และ แนวทางการดำรงชีวิต เช่น การมีเวลาเดินทางลดลง ในขณะที่มีเงินมากพอ (time poor money rich) ทำให้เกิดความต้องการสินค้า เพื่อสนองตอบความต้องการเฉพาะบุคคลมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การนำเสนอสินค้า จะเป็นการ tailor-made เฉพาะบุคคลมากยิ่งขึ้น

(8) ความสำคัญต่อความปลอดภัยในชีวิต และ ทรัพย์สิน (safety and security) นักท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญ กับความปลอดภัย ในชีวิต และ ทรัพย์สิน ซึ่งมีอิทธิพลสูง ต่อการคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยว ของนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเส้นทางของนักท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว

นวัตกรรมการสื่อสาร การพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน

นวัตกรรมการสื่อสาร การพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน มุ่งเน้นการการนำนวัตกรรมต่างๆ มาใช้ คือ

(1) นวัตกรรมที่เกิดจากระบบกลไก (mechanisms) ทั้งที่เป็นอนาล็อก (analogue) และ ดิจิทัล (digital) รวมทั้ง แรงแม่เหล็กไฟฟ้า (แรงยึดอิเล็กตรอนให้วนรอบนิวเคลียส) แรงแวนเคลียร์อย่างแข็ง (แรงที่ยึด

นิวเคลียสเข้าด้วยกัน) แรงนิวเคลียร์อย่างอ่อน (แรงที่ย่อยสลายอะตอม) และแรงโน้มถ่วง

- (2) นวัตกรรมการพัฒนา (development) และ ความยั่งยืน (sustainable)
- (3) ความรู้ และ การจัดการความรู้ (knowledge management) เชิงนวัตกรรม
- (4) วาทกรรม หรือ เทคโนโลยีทางภาษา-การสื่อสาร และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านนวัตกรรม

(5) นวัตกรรมทางสังคม คือ การจัดการและการสร้างความสมดุล ของสังคมให้เกิดความยั่งยืน โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ 5 ประการ ประกอบด้วย 1) บ้าน วัด โรงเรียน 2) เครือข่ายชุมชน (communication network) 3) เศรษฐกิจพึ่งตน หรือเศรษฐกิจพอเพียง (sufficient economy) 4) กระบวนการผลิตอาหารปลอดภัย ตั้งแต่ การผลิต การแปรรูป การจำหน่าย การขนส่ง การสื่อสาร การบริโภค การจัดการหลังการบริโภค กสิกรรมธรรมชาติ / เกษตรอินทรีย์ (organic agriculture) 5) การสร้างความสุขมวลรวมประชาชาติ (gross national happiness : GNH) ควบคู่กับไปกับ รายได้มวลรวมประชาชาติ (GNP) ประกอบด้วย การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และ สังคม ให้สามารถพึ่งตนเอง อย่างยั่งยืน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ-สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ และ พัฒนาเสริมสร้างวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล การผลิต การพัฒนา สุขุมยั่งยืน

นวัตกรรมการสื่อสารการเมือง (politics communication innovation)

เป็นการผสมผสานแนวคิด ระหว่างการสื่อสาร กับการเมืองการปกครอง โดยมีปรัชญาการเมือง และ ปรัชญาสังคมเป็นพื้นฐาน สร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในทฤษฎี และ กลยุทธ์ที่เหมาะสม เพื่อให้การใช้หลักทฤษฎี และ กลยุทธ์เหล่านั้น เหมาะสม และ สอดคล้องกับ การพัฒนาในเรื่องต่อไปนี้

- สื่อ การสื่อสารมวลชน และ การศึกษาด้วยตนเอง (media and mass communication)
- การศึกษา และ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (educational construction and potential community)
- การผลิต การตลาด และ วิสาหกิจชุมชน (products-marketing and sufficient SME)
- การบริการ การเมือง การปกครอง (administration and political authorities)

การผสมผสาน กิจกรรมทั้ง 4 ด้านดังกล่าว เป็นไปในลักษณะของการบูรณาการ (integrated) เพื่อนำไปสู่การสร้างดุลยภาพ (equilibrium) หรือ ความสมดุล ระหว่าง การพัฒนา 2 ฝั่งต่อไปนี้ ให้ดำเนินไปพร้อมๆ กัน คือ

- (1) สุขภาพของปวงชน หรือสุขภาพ (health and happiness) กับ ความทันสมัย และ การพัฒนาทางด้านวัตถุ (development and modernity)
- (2) จริยธรรม (ethics) กับ การใช้อำนาจในการบริหารปกครอง (political authorities)
- (3) กฎหมายต่างๆ (laws) กับ อิสรภาพ และ เสรีภาพ (liberty) ของปวงชน และ
- (4) ศีลธรรม และ ระเบียบวินัยต่าง (morality and commandments) ของคนในชาติ กับ พัฒนาการ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และ นวัตกรรมต่างๆ (technology and innovation) ที่หลั่งไหลเข้ามา

บทบาทของการสื่อสาร การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของภาคประชาชน

การศึกษายบทบาท ของการสื่อสารทางการเมือง และ การมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชน ตาม โครงสร้างทางการสื่อสาร (communication model) มีปัจจัยองค์ประกอบที่จำเป็น ต้องนำมาพิจารณาประกอบ คือ

(1) รูปแบบของระบอบประชาธิปไตย เมื่อมองผ่านแก่นสาระ (message) ของวัฒนธรรม ความเชื่อ และ บริบทแบบสังคมไทย

(2) ความสำนึก และ ความรับผิดชอบทางการเมือง เมื่อมองผ่านปัจจัยด้าน ประชาชนผู้รับสาร (receiver-citizen) และ สื่อบุคคลที่เป็นนักการเมือง (personal media-politician)

(3) สื่อกลาง ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม เมื่อมองผ่าน ปัจจัยด้านสื่อ (media) และ ช่องทางการสื่อสาร (channel)

(4) การพัฒนาความร่วมมือ และ การตรวจสอบบทบาทหน้าที่ซึ่งกัน และ กัน ระหว่างสื่อกับประชาชน เมื่อมองผ่านปัจจัย ด้านผลสะท้อนกลับของการสื่อสาร (feed back)

จากการศึกษาภายใต้พื้นฐานวัฒนธรรม ความเชื่อ และบริบทแบบสังคมไทย ระบอบการเมืองการปกครอง จะมีลักษณะ และ รูปแบบ ที่แตกต่างไปจากทฤษฎีทางการเมือง แบบตะวันตก กล่าวคือ

(1) ประเทศไทย มีระบอบประชาธิปไตย อยู่ 2 แบบ

คือ ประชาธิปไตยเชิงปริมาณ (mob democracy) หรือ ประชาธิปไตย แบบนับหัว หรือประชาธิปไตยที่ถูกจัดตั้งขึ้น โดยนักการเมือง และ ประชาธิปไตยเชิงคุณภาพ (mass democracy)⁶ หรือประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นโดยอุดมการณ์ ซึ่งทั้ง 2 แบบ ต่างก็ยึดเอาประชาชนเป็นศูนย์กลาง แต่มีความแตกต่างกันในเนื้อหาสาระ และการปฏิบัติ ดังนั้น การยึดเอาประชาชนเป็นศูนย์กลาง จึงเป็นหลักเกณฑ์สำคัญของการพิจารณาตัดสินแบ่งรูปแบบของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย ซึ่งมีวัฒนธรรม และ บริบทในความเป็นประชาธิปไตยแตกต่างกับประเทศอื่น

---

⁶ ประชาธิปไตยเชิงปริมาณ เป็นประชาธิปไตยที่ถือเกณฑ์ฝูงชน (mobilization) หรือปริมาณเป็นหลัก ซึ่งไม่สนใจในคุณค่า ปัญญา หรือความชอบธรรม ส่วนประชาธิปไตยเชิงคุณภาพ ปริมาณอาจไม่เป็นสาระสำคัญ แต่ให้ความสำคัญกับ มวลของคุณภาพ (mass) และ อุดมการณ์ หลักการ เป็นเป้าหมายหลัก ด้านปริมาณถ้ามีได้ถือเป็นความสมบูรณ์ของระบอบ

(ตารางที่ 2.1) เปรียบเทียบ ลักษณะ และ คุณสมบัติ ของระบอบประชาธิปไตย 2 แบบ

ลักษณะ คุณสมบัติ	ประชาธิปไตยเชิงปริมาณ (mob democracy)	ประชาธิปไตยเชิงคุณภาพ (mass democracy)
(1) คุณสมบัติ (specifications)	- ประมุขของรัฐ อาจเป็น พระมหากษัตริย์ หรือ ประธานาธิบดี	- ประมุขของรัฐ คือ ผู้ทรงธรรม (ธรรมราชา)
	- ยอมรับอำนาจรัฐ ที่มาจากการเลือกตั้ง	- ได้อำนาจรัฐ มาจากการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้ง
	- ใช้อำนาจกระตือรือร้น และ สื่อเป็นเครื่องมือ ของรัฐ ในการโน้มน้าว (agenda) และ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (public relations) ผลงานของรัฐ	- ให้เสรีภาพแก่องค์กรอิสระ และ สื่อมวลชน เพราะรัฐคือตัวแทนของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ประชาชน จึงมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ
	- ผู้นำ คือ ผู้ใช้อำนาจของประชาชน เสียงประชาชนคือสิทธิอันชอบธรรมของผู้นำ	- ผู้นำ คือ ผู้รับใช้ประชาชน เสียงประชาชนคือเสียงสวรรค์
	- มีกฎหมายหลากหลาย เป็นเครื่องมือ ใน การบังคับใช้อำนาจ	- กฎหมายที่ไม่ชอบธรรม อาจถูกโต้แย้ง จาก กลุ่มประชาชน ด้วยวิธีการ "อาริยะขัดขืน" (civil disobedience)
	- ผลประโยชน์ สำคัญกว่า หิริ โอตตปปะ	- หิริ โอตตปปะ สำคัญกว่า ผลประโยชน์
	- ใช้หลักนิติศาสตร์ เป็นเกณฑ์ตัดสิน และ แก้ปัญหา	- ใช้หลักนิติศาสตร์ + รัฐศาสตร์ เป็นเกณฑ์ ตัดสิน และ แก้ปัญหา
	- ระบบทุน เป็นทุนขนาดใหญ่ ที่เติบโตมา จาก การใช้อิทธิทธิ การผูกขาด และการ อิงอำนาจรัฐ (robber baron) ⁷ เป็นทุนที่ เอื้อต่อการทุจริต คอร์รัปชั่น และการเอา เปรียบของนายทุน มีสภาพเป็นปลาใหญ่ กินปลาเล็ก แสวงกำไร โดยไม่สนใจเรื่อง จริยธรรม	- ระบบทุน เป็นทุนก้าวหน้า (advance capital) ที่มีการจัดสรรอำนาจ (power sharing) และ ความมั่งคั่ง (wealth sharing) แบบมีส่วนร่วม เติบโตด้วยเทคโนโลยี และ การบริหารจัดการ ภายใต้หลักบรรษัท ธรรมาภิบาล (corporate governance) ที่ สังคมตรวจสอบได้

⁷ เจ้าของทุนมักใช้กลโกง และ อำนาจที่ไม่ชอบธรรม เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทุน หรือที่ รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ เรียกว่า "ทุนสามัญ" คำว่า robber baron มาจากคำเรียกของนักเศรษฐศาสตร์ ชื่อ Heibroner (1968) แปลว่า ขุนนางโจร เพราะเป็นการครอบงำตลาดทุน ด้วยการทำลายคู่แข่ง และ เอาเปรียบประชาชนคนส่วนใหญ่ โดยใช้อำนาจรัฐสร้างข้อบังคับ เพื่อประโยชน์ของนายทุนใหญ่ โปรดดู ณรงค์ เพชรประเสริฐ. คนชั้นกลางไทยในกระแสทุนนิยม. (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 11-22.

ลักษณะ คุณสมบัติ	ประชาธิปไตยเชิงปริมาณ (mob democracy)	ประชาธิปไตยเชิงคุณภาพ (mass democracy)
(2) คุณค่า (value)	- มวล และ ปริมาณ คือตัวชี้วัดความสำเร็จ มีการใช้กลฉ้อฉล เพื่อให้ได้ปริมาณตาม เกณฑ์ (ต้นทุน = ต้นทุน+กำไร)	- คุณภาพ เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ (ต้นทุน) หากมีปริมาณด้วย ถือว่าเป็นความงดงาม (กำไร)
	- การวางลำดับความสำคัญ ด้านอำนาจ และ ชนชั้น (1) การเมือง การปกครอง + สื่อชวนเชื่อ (mass-propaganda) (2) ธุรกิจ + สื่อโฆษณา (3) แรงงาน (4) จริยธรรม	- การวางลำดับความสำคัญ ด้านอำนาจ และ ชนชั้น (1) จริยธรรม (2) แรงงาน (3) ธุรกิจ + สื่อประชาสัมพันธ์ (4) การเมือง การปกครอง + สื่อสารมวลชน
	- ทูทางสังคมต่อหน่วย ต่ำ เพราะคิดมูลค่า ที่เป็นปริมาณ ผลผลิต แรงงาน มาก กว่า การใช้ปัญญา+สร้างสรรค์ มองว่า คนคือ เครื่องจักร ที่ต้องทำตามเงื่อนไข กฎหมาย หน้าที่ และค่าจ้าง	- ทูทางสังคมต่อหน่วย สูง เพราะต้องใช้ ปัญญา+สรรสร้าง+อารมณ์ เป็นตัวสร้าง ผลผลิต แรงงาน และมีความสำนึก รับผิดชอบ ต่อสวัสดิภาพของส่วนรวม ซึ่งนับค่า เป็นเงินหรือเป็นตัวเลขไม่ได้
	- สักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ถูกริดรอน	- เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
	- ประเมินคุณค่าของคน จากวุฒิความรู้ กำลัง และ ปริมาณ (competency knowledge and capacity)	- ประเมินคน จากความสามารถทาง ปัญญา และ สร้างสรรค์ (competency skill and creative intelligence)
	- ปฏิเสธพลังมวลชนที่คัดค้าน (กฎหมาย) ยอมรับพลังมวลชนที่สนับสนุน	- ยอมรับฟังทั้งข้อเสนอ และ ข้อวิพากษ์ของ พลังมวลชน แล้วยุติด้วยวิถีทางแห่งความ ชอบธรรม

ลักษณะ คุณสมบัติ	ประชาธิปไตยเชิงปริมาณ (mob democracy)	ประชาธิปไตยเชิงคุณภาพ (mass democracy)
(3) เนื้อหาสาระ (content)	- เน้นการตัดสินใจ และการบริหารปกครอง แบบ top-down เป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทน (agency democracy)	- การตัดสินใจ นโยบาย หรือ การบริหารจัดการ แบบ bottom-up และ การบริหารแนวราบ (horizontal management) เป็นประชาธิปไตยแบบการมีส่วนร่วม (participative democracy)
	- มองสังคมเป็นแบบจักรกล (mechanicism) วัสดุค่า (static value) เชิงวัตถุ และ ปริมาณ	- ชีวิตคือองค์รวม (holistic) มีสุขภาพะ 4 ด้าน เป็นองค์ประกอบ (กาย จิต อารมณ์ สังคม)
	- ใช้กติกา และ สถานการณ์ต่างๆ ในการสร้างความชอบธรรม	- ใช้จริยธรรม และ วิกฤตต่างๆ ในการสร้างโอกาสให้เกิดความชอบธรรม
	- การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ การปฏิบัติตามกฎหมาย (หน้าที่-สิทธิ-ความรับผิดชอบ)	- การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ การเคารพกฎหมาย และ ตรวจสอบอำนาจรัฐได้ (สิทธิ-ความรับผิดชอบ-หน้าที่)
	- องค์ประกอบของสังคม คือ คน กฎหมาย เงิน อำนาจ วัตถุ ปริมาณ	- องค์ประกอบของสังคม คือ สังขารธรรม (วัตถุ, พืช, สัตว์, คน-มนุษย์, เทพ, ธรรม)
	- มุ่งตอบสนอง ความต้องการส่วนเกิน เพื่อผลประโยชน์ธุรกิจ และกำไรสูงสุด ตามแนวทางเศรษฐศาสตร์ทุนนิยม (capitalism)	- มุ่งลดการตอบสนอง ความต้องการส่วนเกิน เพื่อนำพาสังคมไปสู่ความสมดุลย์ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (sufficient economy)
	- ในแต่ละรอบของการพัฒนาทุน มีการแสวงกำไร ด้วยวิธีการได้เปรียบ บนกิเลส ตัณหา และ ความหิวกระหายอยากของคน (ทุน = -ทุน + ทุน)	- ในแต่ละรอบของการพัฒนาทุน จะให้ความสำคัญกับคุณค่าของคน (น้ำใจ) คือ กำไรส่วนเกิน ที่จะผันไปเป็นทุนในรอบต่อไป (ทุน = ทุน + ทุน)
	- การจัดอำนาจ และ ผลประโยชน์ (power sharing) ตกแก่ กลุ่มทุนใหญ่ ที่แอบอิงรัฐ และ ให้ความสำคัญกับหุ้นส่วนทางอำนาจ (authoritarian partnership) มากกว่าหุ้นส่วนทางสังคม (social partnership)	- การจัดอำนาจ และ ผลประโยชน์ (power sharing) กระจายไปยังกลุ่มคนชั้นกลางอย่างเท่าเทียม หรือ ไม่แตกต่างกันมาก ส่งเสริมความเท่าเทียมกัน ระหว่าง authoritarian partnership กับ social partnership

ลักษณะ คุณสมบัติ	ประชาธิปไตยเชิงปริมาณ (mob democracy)	ประชาธิปไตยเชิงคุณภาพ (mass democracy)
(4) บริบท (context)	- ใช้หลักคณาภิบาล เป็นหน่วยนับในการวางแผนงาน และ ประเมินค่า	- ใช้หลักประโยชน์ ประหยัด จริยธรรม เป็นฐานคิดในแผนงาน และ การประเมินค่า
	- ชนชั้นปกครองใช้ authoritarian principle เป็นเครื่องมือ ผู้ถูกปกครองใช้ libertarian principle เป็นเครื่องมือ ^[8]	- มีการใช้ authoritarian principle และ libertarian principle อย่างสมเหตุสมผล
	- สะสมความขัดแย้ง ไปสู่การเรียกร้องความเป็นธรรม	- ยอมรับความขัดแย้งที่พอเหมาะ เป็นความแตกต่างที่งดงาม ตามธรรมชาติ
	- ใช้นโยบายประชานิยม และ ระบบอุปถัมภ์ ในการสร้างความมั่นคงของรัฐบาล หรือ investment through the poor	- ใช้นโยบายเศรษฐกิจพึ่งคน ชุมชนเข้มแข็ง ในการสร้างความมั่นคงแก่รัฐ และ Investment for the poor
(5) การสื่อสาร (Communication)	- สื่อคือกระบอกเสียงของรัฐ ในการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนใช้สิทธิตามกฎหมาย และ ตามกติกา	- เสรีภาพของสื่อ คือ สาระสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน
ลักษณะ คุณสมบัติ	ประชาธิปไตยเชิงปริมาณ (mob democracy)	ประชาธิปไตยเชิงคุณภาพ (mass democracy)
	- สนับสนุนสื่อที่รับใช้ผู้มีอำนาจ (สื่ออ่อนแอ)	- ส่งเสริมจรรยาบรรณของสื่อ (สื่อเข้มแข็ง)
	- สื่อสาร+รัฐชน = สื่อสาร เพื่อผู้ใช้อำนาจรัฐ	- สื่อสาร+มวลชน = สื่อสาร เพื่อมวลชน

(2) ความสำนึก และ ความรับผิดชอบทางการเมืองของประชาชน

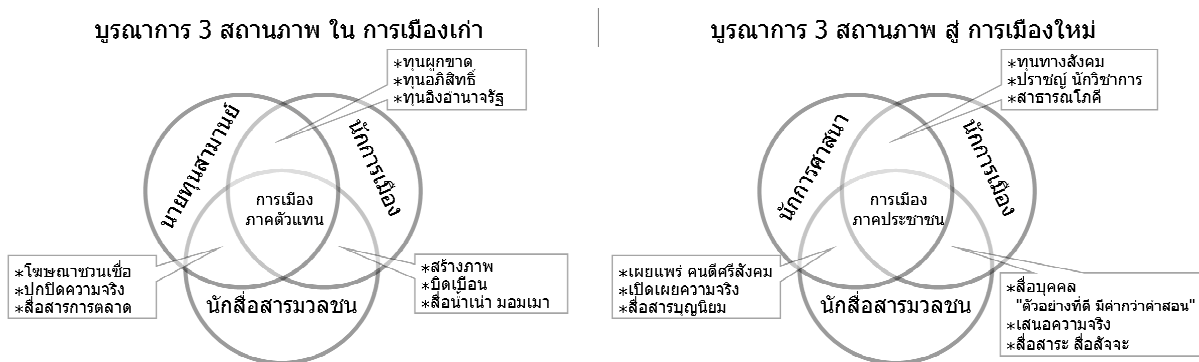
เมื่อมองผ่านปัจจัยด้าน บุคลากร (people ware) ประกอบด้วย ประชาชนผู้รับสาร (receiver-citizen) และ สื่อบุคคล ที่เป็นนักการเมือง (personal media-politician) ซึ่งทั้งสองส่วน จะต้องมีความสำนึก และ ความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยกันทั้งสองฝ่าย โดยที่ ฝ่ายนักการเมือง ควรมีสูงกว่า หากกรณีพิพาท หรือมีข้อกล่าวหา นักการเมือง จะต้องรีบแสดงตนรับผิดชอบทันที

⁸ รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพชรประเสริฐ เห็นว่า เอกภาพจากทุกภาคส่วน (The unity of partnership) จะสร้างความเป็นปึกแผ่นทางอำนาจ (authoritarianism) และ ความเป็นหุ้นส่วนทางสังคม (social partnership) รัฐมีปัจจัยคือ ทุน อาวุธ กองกำลัง และ ข้อมูลข่าวสาร ในขณะที่คนชั้นกลาง มีปัจจัยทางด้าน ปัญญาความรู้ และ การบริหารจัดการ ยังคงเหลือปัจจัยด้าน "พลังประชาชน" ที่จะถูกดึงจากทั้งสองฝ่าย แต่ฝ่ายรัฐที่กุมอำนาจจากนายทุน ซึ่งมีทุนสูงกว่า จะใช้เงินซื้อประชาชนเป็นพวกผ่านนโยบายอุปถัมภ์ต่างๆ เพื่อสร้างม่านบังตาอย่าให้คนจนมองเห็น เปิดโอกาสในการรวบอำนาจ และ ทุจริตคอร์ปชั่น แต่คนชั้นกลางรู้เท่าทันพฤติกรรมเหล่านี้ โปรดดู ณรงค์ เพชรประเสริฐ. เพิ่งอ้าง. หน้า 190.

หัวใจของประชาธิปไตย ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ⁹⁾ คือ 1) คนทำงานการเมือง ต้องมีอิสระเสรีภาพ ไม่เป็นทาสกิเลส อัตตา 2) คนทำงานการเมือง ต้องทำเพื่อมวลประชาชน

ผู้ที่ทำงานการเมืองได้ดี จะต้องรู้ และ เข้าใจ สิ่งต่อไปนี้ 1) "บริบท" ความจริง ความถูกต้อง ความงาม 2) "บริการ" อาสาทำงาน เพื่อประชาชน โดยไม่หวังผลตอบแทน 3) "บริหาร" ความต้องการพื้นฐาน และความสุข ให้แก่สังคม

นักการเมือง คือ ผู้ที่อาสาทำงาน เพื่อส่วนรวม 1) จะต้องรู้ และ เข้าใจระบอบประชาธิปไตย 3) จะต้องเผยแพร่หลักการ หัวใจของประชาธิปไตยให้ประชาชนทราบ 4) จะต้องพึ่งตนเองให้ได้ เป็นผู้มักน้อย สันโดษ ไม่มีอบายมุข 5) สื่อกลางในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม เมื่อมองผ่านปัจจัยด้านสื่อ (media) และ ช่องทางการสื่อสาร (channel)

(ภาพที่ 2.1) แผนภาพ บูรณาการ 3 สถานภาพ จากการเมืองเก่า สูการเมืองใหม่

(3) การพัฒนาความร่วมมือ และการตรวจสอบบทบาทหน้าที่ซึ่งกัน และ กัน ระหว่างสื่อกับประชาชน เมื่อมองผ่านปัจจัยด้านผลสะท้อนกลับของการสื่อสาร (feed back) ได้แก่ การมองความสัมพันธ์ระหว่าง “คน” กับ “ระบบ”

คน กับ ระบบ

ระบบดี ควรทำหน้าที่ (1) ตรวจสอบ "สนับสนุนคนดี อับเปหิคนเลว" (2) สิทธิฟ้องร้อง ของประชาชน ต่อ ศาลฎีกาแผนกผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ศาลปกครอง ศาลสิทธิมนุษยชน โดยไม่มีอายุความ (3) ระบบดี ควรมีสภาประชาชน คู่ขนานไปกับ สภาท้องถิ่น (สภาตำบล สภาเทศบาล สภาจังหวัด) สภาผู้แทนราษฎร และ รัฐสภา

สื่อมีความเข้าใจด้านกฎหมายเท่านั้นไม่พอ จำเป็นต้องเข้าใจด้านรัฐศาสตร์ด้วย จึงจะจัดสรรบทบาทหน้าที่ของตน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือเรื่องอื่นๆ ได้ดี

⁹⁾ สมณะโพธิรักษ์, 28 กันยายน 2551 ที่ สันติอโศก.

การสื่อสารธุรกิจ

การสื่อสารธุรกิจ คือ การใช้เครื่องมือสื่อสาร รวมทั้งเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีอยู่ มาใช้ในวงการธุรกิจ มักใช้เครื่องมือทางการสื่อสาร (communication tool) และ เครื่องมือการตลาด (marketing tool) มาผสมผสานกันเป็นกลยุทธ์ การสื่อสารการตลาด

(1) ขอบข่ายของการสื่อสารธุรกิจ

การสื่อสารธุรกิจ มีขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารกันทางธุรกิจ ทั้งด้วยคำพูด การฟัง การอ่าน การเขียน และ สื่อประเภทต่างๆ เช่น การหางาน การเขียนประวัติความสามารถ การจ้างงาน การสัมภาษณ์ ตลอดจนการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในโลกของธุรกิจ

(2) หลักการติดต่อสื่อสารทางธุรกิจ

คือ การเลือกใช้วิธีการที่ดีที่สุดในการสื่อสารข้อมูล การเลือกช่วงเวลาที่ดีที่สุดในการสื่อสารข้อมูล วิธีการนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ และ วิธีการร่างข้อมูลหรือแผนโครงการต่างๆ ดังนั้น การติดต่อสื่อสารทางธุรกิจ มุ่งใช้การสื่อสารให้เกิดประสิทธิผลทางธุรกิจเป็นสำคัญ ซึ่งต้องใช้ทักษะความสามารถที่โดดเด่นในการโน้มน้าวจิตใจ และ สร้างผลลัพธ์ได้ตามวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร

(3) การสร้างภาพตรา หรือ แบรินด์ (brand) ด้วยป้ายดิจิทัล

ป้ายดิจิทัล เป็นการโฆษณาแบบใหม่ผ่านป้ายโฆษณาอิเล็กทรอนิกส์ เหมือนจอทีวีในร้านค้า เป็นเทคโนโลยี ที่สามารถสร้างเสริมแบรนด์ ความสำเร็จ สร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ค้า กับตลาดเป้าหมาย ภาพวิดีโอ ข้อความ ภาพเคลื่อนไหวบนจอ สามารถนำเสนอ และ เปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ตลอดเวลา

(4) การตลาดอิเล็กทรอนิกส์ (e-marketing)

ใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก และ เป็นช่องทางสื่อสาร ในการช่วยสนับสนุนการขายสินค้า และ บริการ เทคโนโลยีดิจิทัล จะเป็นส่วนเพิ่มเติม และ สนับสนุนประสิทธิภาพของการตลาดแบบเดิม โดยไม่ขึ้นอยู่กับขนาด หรือรูปแบบ ของธุรกิจ การโฆษณา การทำส่งเสริมการขาย (promotion) จะถูกเผยแพร่ผ่านสื่อดิจิทัล และ อินเทอร์เน็ต

การตลาดอิเล็กทรอนิกส์ ได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากมีความยืดหยุ่น และ ใช้เงินลงทุนไม่มากนัก เหมาะสำหรับ กับธุรกิจขนาดกลาง และ ธุรกิจขนาดย่อม

การตลาดอิเล็กทรอนิกส์ จึงเป็นช่องทางหนึ่งในการเพิ่มยอดขาย และ นำพาสินค้า และ บริการของธุรกิจนั้น ก้าวไปสู่ตลาดโลกได้ โดยไม่ยาก ผ่านโปรแกรมการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ใช้งานง่าย เช่น โปรแกรม web 2.0 ซึ่งมีคุณสมบัติเด่นของการนำเอาหลักการตลาดแบบเดิม มารวมกับเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต

การควบคุมคุณภาพของธุรกิจภายใต้ความรับผิดชอบต่อสังคม หรือ CSR

องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดหลักพื้นฐาน 10 ประการ ให้แก่ภาคธุรกิจ ในการสร้างความร่วมมือด้าน CSR เรียกว่า "The 10 Principles of the UN Global Compact" ^[10] โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านแรงงาน ด้านสิ่งแวดล้อม และ ด้านการต่อต้านการทุจริต

การให้ความร่วมมือ ของภาคธุรกิจ ในการสร้าง CSR สามารถเรียงลำดับวิวัฒนาการ การตอบสนองของภาคธุรกิจ ตามตารางต่อไปนี้

(ตารางที่ 2.1 พัฒนาการการสร้างควมรับผิดชอบต่อสังคม ขององค์กรภาคธุรกิจ)

	ก่อนปี 2000	2000 - 2010	หลังปี 2010
	Responsive CSR	Strategic CSR	Creative CSR
เป้าหมาย	คุณค่าขององค์กร	คุณค่าร่วมองค์กร – สังคม	คุณค่าเดียวกัน
ผลลัพธ์	การได้รับการยอมรับจากสังคม	เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน	พัฒนาขีดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น
วิธีการ	ยึดมาตรฐาน – กฎหมาย	สร้างความแตกต่าง	นวัตกรรม
แรงผลักดัน	จากภายนอก – ภายใน	จากภายนอก – ภายใน จากภายใน – ภายนอก	ไม่สามารถกำหนดได้อย่างชัดเจน
กลยุทธ์	เชิงรับ	เชิงรุก	เชิงความร่วมมือ

สำหรับแนวปฏิบัติในเรื่อง CSR ในประเทศไทย แบ่งได้เป็น 8 หัวข้อ ^[11] ดังนี้

- (1) การกำกับดูแลกิจการที่ดี
- (2) การประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม
- (3) การเคารพสิทธิ และการปฏิบัติต่อแรงงานอย่างเป็นธรรม
- (4) ความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค
- (5) การร่วมพัฒนาชุมชน และ สังคม
- (6) การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม
- (7) การเผยแพร่วัฒนธรรมจากการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคม
- (8) การจัดทำรายงานด้านสังคม และ สิ่งแวดล้อม

คณะทำงานส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม และ สิ่งแวดล้อมของบริษัทจดทะเบียน คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และ ตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ในการปฏิบัติตามหลัก CSR ที่จะนำมาประยุกต์ใช้

¹⁰ <http://www.unglobalcompact.org/>

¹¹ สถาบันธุรกิจ เพื่อสังคม. เข้มทิศธุรกิจ เพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility Guidelines) หน้า 8. <http://www.csri.or.th>

ควบคุมกับธุรกิจ สามารถแบ่งได้เป็น 4 ชั้นดังนี้

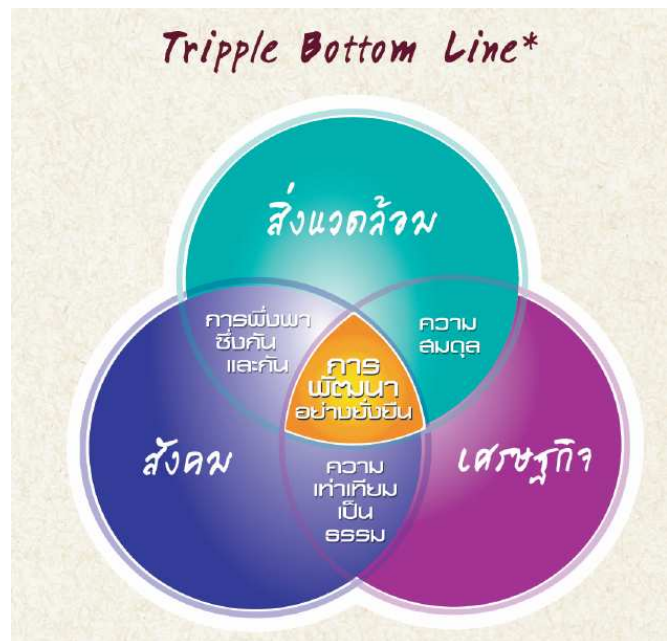
ชั้นที่ 1 mandatory level : ข้อกำหนดตามกฎหมาย (legislation) หมายถึง ธุรกิจมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ ให้เป็นไปตามกฎหมาย และ กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายแรงงาน การจ่ายภาษี เป็นต้น

ชั้นที่ 2 elementary level : ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (economic profit) หมายถึง ธุรกิจคำนึงถึงความสามารถในการอยู่รอด และ ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้น ซึ่งในขั้นนี้ ธุรกิจควรหมั่นตรวจตราว่า กำไรที่ได้นั้น ต้องมีใช้กำไร ซึ่งเกิดจากการเบียดเบียนสังคม

ชั้นที่ 3 preemptive level : จรรยาบรรณทางธุรกิจ (business code of conduct) หมายถึง ธุรกิจสามารถสร้างผลกำไรแก่ผู้ถือหุ้นได้ ในอัตราที่เหมาะสม และ ผู้ประกอบธุรกิจใส่ใจในประโยชน์ตอบแทน แก่สังคมมากขึ้น โดยเฉพาะสังคมใกล้ที่อยู่รอบข้างที่มีความคาดหวังว่า จะได้รับการดูแลหรือเอาใจใส่จาก ผู้ประกอบธุรกิจ

ชั้นที่ 4 voluntary level : ความสมัครใจ (voluntary action) หมายถึง การดำเนินธุรกิจควบคู่กับการปฏิบัติตามแนวทาง CSR ด้วยความสมัครใจ โดยไม่ได้ถูกเรียกร้องจากสังคมแต่อย่างใด ในขั้นนี้ การประกอบธุรกิจอยู่บนพื้นฐานของการมุ่งประโยชน์ของสังคมเป็นสำคัญ และ การดำเนินการ CSR ในส่วนนี้สมควรได้รับการยกย่องชื่นชมจากสังคมอย่างแท้จริง

จากแนวคิดของ John Elkington ผู้เขียนหนังสือ “Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business” (1997)¹²

(ภาพที่ 2.2) ภาพจากหนังสือ เข้มทิศธุรกิจ เพื่อสังคม

¹² ภาพจากหนังสือ เข้มทิศธุรกิจ เพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility Guidelines) ของ สถาบันธุรกิจ เพื่อสังคม

อารยธรรมไอที กับ อารยธรรมมนุษย์

อารยธรรมของไอที 5 ยุค

ถือได้ว่า ยุคไอที ได้ก้าวเข้ามาสู่วิถีชีวิตของคนไทยมากขึ้นเป็นลำดับ จากการพัฒนาประเทศมุ่งสู่วัตถุนิยม ส่งผลให้วิถีชีวิต ความเชื่อต่างๆ ของคนเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมากมาย และ เกิดช่องว่างทางฐานะและความคิดระหว่าง คนสองรุ่น สองวัฒนธรรม แม้ว่า ไอที จะย่อยสลายช่องว่าง ของสถานที่ และ เวลา ของภาคชนบท กับภาคชนในเมือง มีความใกล้เคียงกันมากก็ตาม แต่ ไอที ก็คือเครื่องมือชนิดหนึ่ง ที่คนเป็นเจ้าของสามารถควบคุมมันได้ ไม่ใช่ปล่อยให้ไอที เป็นผู้คลั่งคลาความต้องการของมนุษย์ไปเสียทุกอย่าง

ดังนั้น ผู้ใช้หรือผู้อยู่ใกล้ชิดกับ ระบบไอที จะต้องเข้าใจ และ ยอมรับธรรมชาติของมัน ว่ามันมีความสามารถ และมีผลข้างเคียงอย่างไรต่อมนุษย์ โดยกำหนดบทบาท ของอารยธรรมไอที ออกเป็น 5 ยุค ดังนี้

- (1) ยุคการสร้าง และ พัฒนา "รหัสความหมาย" ให้กับคอมพิวเตอร์ (code marked language : CML)
- (2) ยุคการสร้าง "ความเป็นจริง" ที่มาจาก "รหัสความหมาย"
- (3) ยุคการแก้ไข "ความผิดพลาด" ที่เกิดจาก "รหัสความหมาย" (error)
- (4) ยุคการป้องกัน "ความเสียหาย" ที่เกิดจาก "ความผิดพลาด" ของ "รหัสความหมาย" (bug)
- (5) ยุคการทำลาย "รหัสความหมาย" ที่เกิดจาก "เจตนาอันชั่วร้าย" ของมนุษย์ (virus)

อารยธรรมของมนุษย์

- (1) คือการกระทำ "ความจริง" ให้กับ "ความรู้" ที่มนุษย์ควรรู้
- (2) คือการงดกระทำ "ความจริง" ที่เกิดจาก "ความรู้" ที่มนุษย์ไม่ควรรู้
- (3) คือการเปิดเผย "ความรู้" ที่เป็น "ความจริง" ที่มนุษย์ควรมี
- (4) คือการปกปิด "ความรู้" ที่เกิดจาก "ความจริง" ที่มนุษย์ไม่ควรมี

มนุษย์ย่อมได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของมนุษย์ผู้ชั่วร้าย โดยใช้ ไอที เป็นเครื่องมือ และช่องทาง อิทธิพล เข้าครอบงำเหนือมนุษย์ และ ใช้เป็นเครื่องมือในการ "ทำลายความผาสุก" ของมนุษย์ด้วยกันเอง ("ศาตรา" โดยแท้ หรืออาวุธ) บ่อนทำลายอารยธรรมของมนุษย์ มาจากสาเหตุ 2 ประการ คือ

- (1) ไอทีวัตถุ (technology hardware & technology software) และ
- (2) ไอทีจิต (technology mentality)

2.2.3 บทบาทของการสื่อสารมวลชนในสังคมไทยปัจจุบัน

คณะกรรมการราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของ "การสื่อสารมวลชน" ไว้ว่า สื่อมวลชน (mass media) หมายถึงตัวสื่อชนิดของสื่อที่ใช้ทำหน้าที่ติดต่ออาทิ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ดาวเทียม โทรศัพท์ โทรเลข ภาพยนตร์ สื่อสารมวลชน (mass communication) ก็คือ การติดต่อหรือถ่ายทอดข่าวสารไปสู่ผู้มวลชน และ คำว่า นักสื่อมวลชน คือตัวบุคคลผู้ทำหน้าที่ในการติดต่อหรือหาข้อมูลข่าวสาร

ในด้าน ความสัมพันธ์ของการสื่อสาร (มวลชน) กับวัฒนธรรม¹³ ชัยรัตน์ คำานวน กล่าวว่า "วัฒนธรรม คือสิ่งที่กำหนดบทบาทในการสื่อสาร" ในขณะที่ "การสื่อสารก็คือ สิ่งที่กำหนดแนวทาง และมีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรม" ทำให้ "วัฒนธรรม" และ "การสื่อสาร" มีความหมายที่สัมพันธ์กัน เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกัน และ กัน ในท้องถิ่นใด ก็ย่อมมีลักษณะของการสื่อสารเป็นการเฉพาะ ทั้งภาษาพูด และ ภาษาเขียน ที่ไม่เหมือนท้องถิ่นอื่นๆ และ ต่างก็มีรูปแบบของวัฒนธรรม เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองด้วย และ ดูเหมือนว่า จะเกิดขึ้นมาพร้อมกับการกำเนิดอารยธรรมของชุมชน หรือสัตว์สังคมแรกของโลกเลยทีเดียว

ธรรมชาติของสังคมไทย มี 4 ลักษณะ คือ

(1) ความเชื่อเรื่องกรรม และ ผลวิบากของกรรม คือ เชื่อว่า ทำดี ได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว และ เชื่อเรื่อง การสาปแช่ง

(2) ความกตัญญูรู้คุณต่อ ผู้มีคุณ และ สถาบันพระมหากษัตริย์ คำว่า “แม่” จะเกี่ยวข้องกับสิ่งเคารพ 4 ความหมาย คือ แม่ธรณี (แผ่นดิน) แม่คงคา (น้ำ) แม่โพสพ (พืชธัญญาหาร) แม่ผู้ให้กำเนิด

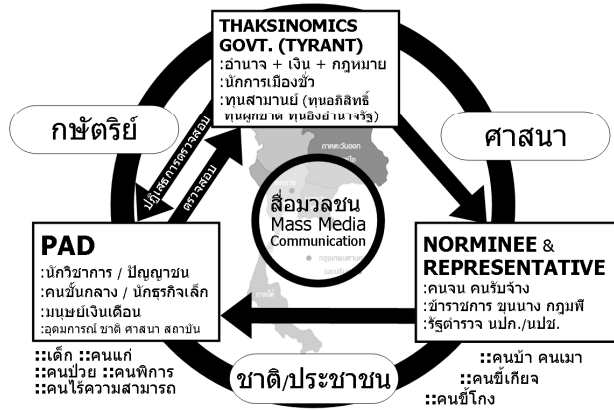
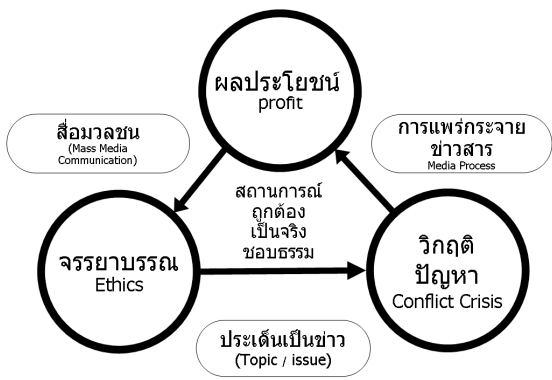
(3) มีการผูกขาด หรือใช้อภิสิทธิ์ ในสิทธิ และ ผลประโยชน์ ทางการค้า ธุรกิจ สังเกตได้จากเกิดระบบทุนที่ไม่เป็นธรรม (รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ เรียกว่า “ทุนสามานย์”) มี 3 ลักษณะ คือ ทุนอภิสิทธิ์ (ผูกขาด ทั้งด้านการลงทุน และ การตลาด) ทุนอิงอำนาจรัฐ (ผูกขาด โดยใช้อำนาจทางการเมือง) และ ทุนเสรี (เปิดเสรี ให้ทุนขนาดใหญ่ และ ทุนข้ามชาติ เข้ามาแข่งขันกับ ทุนขนาดเล็กในประเทศ) และการใช้อำนาจ ที่ไม่เป็นธรรม (จริยธรรม กับ อำนาจ ไม่สมดุลกัน)

(4) อุปนิสัย "น้ำเน่า น้ำดี" 8 ประการของสังคมไทย และ คนไทย คือ

น้ำเน่า: "มักง่าย ง่ายย ไร้วินัย ใฝ่บายมุข สุขระเริง เหลิงอำนาจ ทาสริษยา บ้าบารมี"

น้ำดี: "เรียบง่าย ใฝ่สาระ สัจจะตรง โปร่งใส ใฝ่บายมุข สุขพอเพียง เลี้ยงริษยา ทานบารมี"

¹³ สนท. 60 สมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ , 2544.

(ภาพที่ 2.3) แผนภูมิแสดง ตำแหน่งจุดยืนของสื่อ และ สื่อมวลชน ท่ามกลางการใช้สิทธิโต้แย้งที่ผิดตรรกะของ 2 ฝ่าย (กรณีเหตุการณ์การชุมนุมประท้วงขับไล่-สนับสนุนรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เมื่อเดือน ก.พ.- มี.ค. 2549)

แผนภูมิดังกล่าว เป็นกรณีศึกษาในช่วงวิกฤติทางการเมือง ยุครัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จะเห็นว่า สถาบันพระมหากษัตริย์ ถูกเชื่อมโยง โดยกลุ่ม หรือฝ่ายต่างๆ ทั้งในยามสงบ และ ในยามปกติ กล่าวคือ ในยามปกติ ก็ใช้เป็นช่องทางในการขายโฆษณาแฝง โดยใช้ข้อความ "ทรงพระเจริญ" หรือ ข้อความอื่นใด

ในการใช้ข้อความ เพื่อสื่อให้เห็นว่า เจ้าของสื่อเป็นผู้มีความจงรักภักดี นั้นเป็นสิ่งที่ดี และ ได้กระทำติดต่อกันมาจนเป็นประเพณี แต่ก็แฝงด้วยธุรกิจค้าขาย โดยอาศัยพระบารมีของพระเจ้าอยู่หัว เป็นช่องทางประกอบวิชาชีพ เป็นวัฒนธรรมแห่งการอ้างความชอบธรรมของผู้เป็นเจ้าของสื่อ ในการโฆษณาแฝงเหล่านั้นของฝ่ายประกอบการ โดยอ้างคำว่า รักในหลวง

ส่วนในยามวิกฤติ ต่างก็ใช้เป็นข้ออ้าง เพื่อสนับสนุนการกระทำของฝ่ายตน เพื่อสร้างความชอบธรรม โดยไม่ดูที่เนื้อหาสาระของการกระทำ ว่าถูกต้องศีลธรรมหรือไม่ แต่ก็ได้ดึงฟ้าสูงให้ต่ำลงมาแล้ว แต่ถ้ามองอีกมุมหนึ่งที่ต่างออกไป นับเป็นความโชคดีของประเทศไทย ที่ยามวิกฤติของบ้านเมือง ก็ยังมีสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่เป็นที่ยึดให้แต่ละฝ่ายเกิดความมั่นใจ แต่ผลร้ายกลับไปตกที่พระเจ้าอยู่หัว กลายเป็นความไม่เหมาะสม รบกวนเบื้องพระยุคลบาท

สื่อมีสถานภาพ อยู่ท่ามกลาง 2 ฝ่ายขึ้นไป แม้ในยามปกติหรือไม่ปกติก็ตาม การกำหนดบทบาท ทำที่ต่างๆ ของสื่อว่า จะอยู่ฝั่งใดฝั่งหนึ่ง ย่อมไม่พ้นข้อกล่าวหาต่างๆ เช่น

สื่อ เลือกข้าง ประชาชน เรียกว่า “สื่อสร้างสรรค์มวลชน” เพราะเอื้อประโยชน์ เพื่อมหาชน

สื่อ เลือกข้าง ภาคธุรกิจ (การสื่อสารการตลาด) เรียกว่า “สื่อวังวนโลกียะ” เพราะเอื้อต่อระบบทุนนิยมบริโภคนิยม

สื่อ เลือกข้าง นักการเมือง หรืออยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมือง เรียกว่า “สื่อสาระศาสตร์” เพราะถูกใช้เป็นเครื่องมือแสวงประโยชน์ส่วนตัว และ พวกพ้องของนักการเมือง

สื่อ เลือกข้าง นักวิชาการ เรียกว่า “สื่อสารกัลยาณชน” เพื่อมุ่งนำเสนอสาระที่เป็นเหตุ เป็นผล มีหลักฐานอ้างอิงที่พิสูจน์ได้ และ เป็นจริง

สื่อ เลือกข้าง ศิลธรรม ชีตถิอความถูกคอง เทียงธรรม เรียกว่า “สื่อแดนคนโลกุตระ” เพราะมุ่งนำเสนอ หลักธรรมปฏิบัติ ให้คนพ้นทุกข์พ้นปัญหาชีวิต

สื่อ เลือกข้าง ไสยศาสตร์ มุ่งเสนอเรื่องราวที่ไร้สาระ แต่คนดูชอบ เรียกว่า “สื่อสาระโลกันต์” สื่อ ประเภทนี้ไม่ชอบ และ ไม่ยุ่งกับการเมือง รวมทั้งเรื่องความขัดแย้ง มุ่งเสนอเรื่องผี ตามก ตลก ไร้สาระ

แบบฝึกหัด ตอนที่ 2.2 นวัตกรรมการสื่อสารที่เหมาะสม

1. การนำเทคโนโลยีมาใช้ผิดวัตถุประสงค์ เกิดผลเสียอะไรบ้าง
2. จงบอกคุณลักษณะของ นวัตกรรมการสื่อสารมวลชน เพื่อการศึกษา และ การพัฒนาสังคม
3. การสื่อสารมวลชน มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไร
4. การนำระบบสื่อสารสนเทศ ไปใช้ในธุรกิจ และ กิจกรรมด้านการท่องเที่ยว และ บันเทิง สามารถกระทำได้อย่างไรบ้าง จงอธิบายมาเป็นลำดับขั้นตอน
5. จงนิยามความหมายของคำว่า "ความบันเทิง" กับ "การท่องเที่ยว" ตามที่เรียนมา
6. จงยกตัวอย่าง นวัตกรรมทางเทคโนโลยี ที่นำมาใช้ในการท่องเที่ยว และ บันเทิง มาสัก 3 ตัวอย่าง พร้อมอธิบายว่า นำมาใช้ได้อย่างไร
7. การสื่อสารธุรกิจ ครอบคลุม ถึงปัจจัยใดบ้าง และ การสื่อสาร ได้ถูกนำมาใช้ในเรื่องใดบ้าง จงอธิบาย
8. จงบอกเหตุผลว่า เพราะเหตุใด หลักการควบคุมคุณภาพของธุรกิจ ด้วย CSR จึงถือเป็นนวัตกรรมใหม่ของการสื่อสาร
9. แนวปฏิบัติเรื่อง CSR มีกี่ประการ อะไรบ้าง
10. คำว่าสื่อเลือกข้าง หมายถึงอะไร จงอธิบาย ความถูกต้อง เหมาะสม ในการกระทำเช่นนั้นของสื่อ

ตอนที่ 2.3

จริยธรรม และ จรรยาบรรณการสื่อสาร

สาระสำคัญ

จรรยาบรรณของสื่อสารมวลชน คือ เกณฑ์ความประพฤติ ของสื่อมวลชน มาตรฐานคุณธรรมของสื่อ ความรับผิดชอบต่องาน รับผิดชอบต่อตนเอง ในการเป็นผู้นำความคิด นำพาสังคมไปสู่สันติภาพ

องค์กรข่าว ก็มีกฎเกณฑ์อิทธิพลทางการเมือง หรือ อิทธิพลทางธุรกิจ เข้าครอบงำ จึงต้องมีการกำหนด มาตรฐาน ขององค์กรข่าว เพื่อควบคุมดูแล ในการเสนอข่าวสาร ขององค์กรข่าว ให้เป็นธรรม เกิดประโยชน์ ต่องาน

จริยธรรมคอมพิวเตอร์ เป็นแนวทางการใช้คอมพิวเตอร์ อย่างมีศีลธรรม มีความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดี คำนึงถึง ความถูกต้อง (accuracy) สิทธิการเป็นเจ้าของ (property) การเข้าถึงข้อมูล (access) และ ความปลอดภัยของข้อมูล

สิ่งที่ผู้ใช้คอมพิวเตอร์ และ ระบบสารสนเทศ ควรตระหนัก สิ่งคุกคามภาวะส่วนตัว ความปลอดภัย จากอาชญากรคอมพิวเตอร์ การรักษาคุณภาพในการทำงาน ตามหลักการยศาสตร์ (ergonomics) การรักษาสิ่งแวดล้อม

ใน พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ได้กำหนดพฤติกรรมที่ เป็นความผิด ของบุคคล ในการละเมิดการใช้คอมพิวเตอร์ และ ต้องได้รับโทษตามกฎหมาย หลายมาตรา ซึ่ง เป็นการประทุษร้าย ต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์ ของผู้อื่น ตลอดจนความผิดของผู้ให้บริการด้านคอมพิวเตอร์ด้วย

เนื้อหา

2.3.1 ความหมาย และ ความสำคัญของจริยธรรม

2.3.2 จรรยาบรรณสื่อสารมวลชน

2.3.3 จริยธรรมคอมพิวเตอร์

วัตถุประสงค์

หลังจากศึกษารายละเอียดในบทเรียน ตอนที่ 2.3 จริยธรรม และ จรรยาบรรณการสื่อสาร. จบแล้ว ให้นักศึกษาสามารถ

- (1) ให้เหตุผลได้ถูกต้อง เหมาะสม ในการนำเทคโนโลยีการสื่อสาร กับ ระบบคุณธรรมจริยธรรม-ศีลธรรม มาประกอบในแผนงาน โครงการต่างๆ ในองค์กร
- (2) อธิบายลักษณะของ องค์กรข่าว ตามมาตรฐานขององค์กรข่าว 5 ระดับ ได้ถูกต้อง
- (3) อธิบายความหมาย และ ความแตกต่าง ของคำว่า จรรยาบรรณ จรรยาบรรณวิชาชีพ และ จรรยาบรรณ สื่อสารมวลชน ได้ถูกต้อง

- (4) บอกหลักการ และ เหตุผล ในแนวทางการใช้คอมพิวเตอร์ อย่างถูกต้องตามหลักจริยธรรมการใช้คอมพิวเตอร์ ได้ถูกต้อง
- (5) บอกฐานความผิดใน พรบ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.๒๕๕๐ ได้ครบถ้วน ถูกต้อง

กิจกรรม

- (1) ศึกษาจากเอกสารประกอบการเรียน บทที่ 2 ตอนที่ 2.3 จริยธรรม และ จรรยาบรรณ การสื่อสาร
- (2) ทำแบบฝึกหัด ท้ายบทเรียน

ให้นักศึกษาอ่านรายละเอียด ตอนที่ 2.3 จริยธรรม และ จรรยาบรรณ การสื่อสาร เสร็จแล้ว
ทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน

2.3.1 ความหมาย และ ความสำคัญของจริยธรรม

คำที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม ที่ควรนำมาประกอบ เป็นหลักเกณฑ์กำหนดคุณสมบัติของการสื่อสาร และการประเมินคุณค่าสื่อ ได้แก่ คุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ

คุณธรรม (virtue) หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนในกรอบที่ดีงาม และสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาได้ ถูกต้อง และ เป็นธรรม สอดคล้องกับหลักธรรม และ คำสอนของศาสนา สามารถจำแนกความถูกผิดได้ สามารถอบรมสั่งสอนให้ผู้อื่น ปฏิบัติตามมาตรฐานของพฤติกรรมที่ถูกต้อง มีสติสัมปชัญญะ มีความรับผิดชอบ ชั่วดี ตามทำนองคลองธรรม มีอุปนิสัย ความตั้งใจ และ เจตนาที่ดีงาม

คุณธรรม เป็นแนวความคิดที่ดีเป็นตัวบังคับให้ประพฤติดี (1) สภาพคุณงาม ความดีทางความประพฤติ และ จิตใจ (2) คุณธรรม คือจริยธรรมที่แยกเป็นรายละเอียดแต่ละประเภท หากประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ก็จะเป็นสภาพคุณงามความดีทางความประพฤติ และ จิตใจของบุคคล

ศีลธรรม (moral) มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า *Moralis* แปลว่าหลักความประพฤติที่ดีสำหรับบุคคล พึงปฏิบัติ ศีลธรรม (moral) หมายถึง (1) ความประพฤติดีประพฤติชอบ หรือธรรมในระดับศีล หรือกรอบปฏิบัติที่ดี เกี่ยวกับความรู้สึกรับผิดชอบ บริสุทธิ์ เกี่ยวกับจิตใจ (2) หลักความประพฤติที่ดี สำหรับบุคคลพึงปฏิบัติ

จริยธรรม (ethics) มีสถานภาพในการยอมรับ 3 ประการ คือ (1) กฎเกณฑ์ความประพฤติของมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์เอง เช่น ปัญญา เหตุผล ซึ่งทำให้มนุษย์มีมโนธรรม รู้จักไตร่ตรองแยกแยะ ความดี ความชั่ว ถูก ผิด ควร ไม่ควร เป็นการควบคุมตัวเอง และ กลุ่มคนในสังคม (2) ปรัชญาสาขาหนึ่งว่า ด้วย ความประพฤติ และการครองชีวิต ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด หรืออะไรควร อะไรไม่ควร (3) ประมวล กฎหมาย ที่กลุ่มชนหรือสังคมหนึ่งๆ ยอมรับเป็นแนวควบคุมความประพฤติ เพื่อแยกแยะให้เห็นว่า อะไรควรหรือไปกันได้กับการบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

สุจิน ชาวหินฟ้า ได้กำหนดแนวทางการนำจริยธรรมมาใช้ในสถานการณ์ต่างๆ เรียกว่า “หลักจริยธรรม 9” ประกอบด้วย คู่ของนามธรรมสองฝ่าย

- (1) จริง – เท็จ
- (2) ถูก – ผิด
- (3) ประโยชน์ – โทษ
- (4) ดี – ชั่ว
- (5) ศิลปะ – อนาจาร
- (6) สาระ – ไร้สาระ
- (7) เที่ยงธรรม – ลำเอียง
- (8) ควร – ไม่ควร
- (9) หมด – เหลือ (สุญตา – อาสวะกิเลส)

การพิจารณานำไปใช้ คือ เมื่อเกิดประเด็นปัญหา หรือ ข้อโต้แย้งว่าจะยอมรับหรือปฏิเสธ ให้เริ่มพิจารณาในลำดับที่ (1) ถ้าข้อโต้แย้งยังไม่จบ ก็พิจารณาในลำดับถัดไป ถ้าข้อโต้แย้งยุติ ก็เป็นได้ข้อสรุปว่าจะยอมรับหรือปฏิเสธ ซึ่งสองฝ่ายยอมรับได้

จริยธรรม เป็นเรื่องใหญ่ในสังคม เพราะเป็นตัวกำหนดความประพฤติที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งเกิดจากคุณธรรมในตัวเอง ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม มีข้อสรุป 4 ประการ คือ

(1) หลักจริยธรรมสากล หรือ ระบบจริยธรรม¹⁴ มีความเชื่อว่า 1) ธรรมชาติของมนุษย์ มีทั้งดี และเลว ดี ควรส่งเสริม เลว ควรละเลิก หรือลบล้าง 2) อุดมคติหรือความดีสูงสุดมีจริง เป็นได้จริง ในมนุษย์ 3) วิธีแห่งการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม และ ไม่เหมาะสม สามารถนำพาชีวิตไปสู่จุดหมายสูงสุดหรืออุดมคติได้ 4) เหตุจูงใจที่ทำให้มนุษย์ตั้งใจละชั่ว ประพฤติดี เพราะต้องการดำรงชีวิตเป็นปกติสุขในสังคม (เพื่อรักษาประโยชน์ตน) เพราะเคารพเชื่อมั่นในศีล และ กฎกติกาของสังคม จนเป็นนิสัย (เพื่อสร้างประโยชน์ท่าน) และ เพราะมีน้ำใจ และ ความรักผู้อื่น

(2) หลักว่าด้วยความจริงแท้ (objectivity) ความจริงที่แท้จริง หรือความจริงที่วัดค่าได้ ทั้ง โดยรูปธรรม วัตถุธรรม และ กายกรรม วชิกรรม มี 5 ข้อ คือ¹⁵ 1) การไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (impartiality) 2) ปราศจากข้อขัดแย้งทางผลประโยชน์ (absence of conflict of interest) 3) สร้างโอกาสให้เกิดการปฏิเสธ (opportunity of denial) 4) ละเว้นการลำเอียงต่อผู้ใกล้ชิด (avoidance of cronyism) และ 5) ละเว้นการแก้แค้น ประชดประชัน (avoidance of vengeance)

(3) หลักว่าด้วยความซื่อสัตย์ (honesty) คุณค่าในความเป็นมนุษย์ข้อหนึ่ง วัดกันด้วยคุณธรรม ความซื่อสัตย์ แบ่งได้ 3 ระดับ (3ส.) ได้แก่ ระดับ "ส-สัจจะ" มีค่าในความเป็นมนุษย์สูงสุด ระดับ "ส-(ซื่อ) สัตย์" ก็นับว่าเป็นมนุษย์ ส่วน ระดับ "ส-สัตว์" มีคุณค่าน้อยที่สุด หรือไม่มีเลย เพราะไม่ต่างอะไรจากสัตว์¹⁶

(4) หลักว่าด้วยความจริง (truth) หรือหลักนิยามแห่งความจริง (ญาณวิทยา) จริยธรรมประกอบด้วยความจริงพื้นฐาน 5 ประการ คือ (1) ดี (2) ถูกต้อง (3) เป็นประโยชน์ (4) ทำให้พ้นทุกข์ หรือแก้ปัญหาได้ (5) เป็นไปได้

¹⁴ พระเมธีธรรมภรณ์ (2534) เสนอทรรศนะว่า จริยธรรมไม่แยกเด็ดขาดจากศีลธรรม แต่ก็มี ความหมายกว้างกว่าศีลธรรม ศีลธรรมเป็นหลักคำสอนศาสนาที่ว่าด้วยความประพฤติชอบอันวางรากฐานอยู่บนหลักคำสอนของศาสนาปรัชญา และ ขนบธรรมเนียมประเพณี จริยธรรมจึงเป็น ระบบอันมีศีลธรรม เป็นส่วนประกอบสำคัญ ที่มา: <http://www.duangden.com/Ethics.html>

¹⁵ อาจารย์สุภา ศิริमानนท์ ได้วางหลักทางจริยธรรมไว้ 3 ข้อ คือหลักว่าด้วยความจริงแท้ หลักว่าด้วยความซื่อสัตย์ และ หลักว่าด้วยความบังควร และ ไม่บังควรซึ่งมนุษย์พึงปฏิบัติต่อมนุษย์. ส่วนการจัดลำดับความซื่อสัตย์ 3ส. เป็นส่วนเพิ่มเติมของผู้เขียน โปรดดูรายละเอียดใน สุภา ศิริमानนท์, จริยธรรมของหนังสือพิมพ์. (กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์ พรินติง กรุป จำกัด, 2530), หน้า 19-44.

¹⁶ ความซื่อสัตย์แสดงออกได้ทางกาย วาจา และ ทางใจ ถ้าแสดงออกทางกาย ด้วยการประพฤติดี ทั้งต่อตนเอง ต่อคนใกล้ชิด ต่อบุคคลที่สาม ต่อมวลมหาชน แม้ต่อคนที่เราเกลียดชัง จะสูงส่งหรือต่ำต้อย ขึ้นอยู่กับระดับความซื่อสัตย์ดังที่กล่าวไปแล้ว ถ้าแสดงออกทางวาจา ก็เป็นคนวาจาสัตย์ หรือวาจาสัตย์ หรือวาจาสัตย์ ส่วนความซื่อสัตย์ทางจิตใจ วัดกันที่มีความเข้าใจ และ รู้คุณค่าของสังขารธรรมทั้ง 6 ระดับ คือ วัตถุ-สิ่งแวดล้อม พืช สัตว์ คน-มนุษย์ เทพ ธรรม อย่างเข้าใจ และ รู้คุณค่า

2.3.2 จรรยาบรรณสื่อสารมวลชน

“จรรยาบรรณ” (codes of conduct) หมายถึง ประมวลกฎเกณฑ์ความประพฤติ หรือประมวลมารยาทของผู้ประกอบอาชีพนั้นๆ มีสถานภาพในการยอมรับ 2 ประการคือ (1) เป็นประมวลความประพฤติ ที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละประเภท กำหนดขึ้น เพื่อรักษา และ ส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียง และ ฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ (2) เป็นหลักความประพฤติ ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้มีคุณธรรม และ จริยธรรม ของบุคคลในแต่ละกลุ่มวิชาชีพ

“จรรยาบรรณวิชาชีพ” (code of ethics) มุ่งให้คนในวิชาชีพมีประสิทธิภาพ ให้เป็นคนดีในการบริการวิชาชีพ มีเกียรติศักดิ์ศรีที่มีกฎเกณฑ์มาตรฐานจรรยาบรรณ ดังนั้น จรรยาบรรณ มีความสำคัญ และ จำเป็นต่อทุกอาชีพ ทุกสถาบัน และ หน่วยงาน เพราะเป็นที่ยึดเหนี่ยวควบคุมการประพฤติ ปฏิบัติด้วยความดีงาม

“จรรยาบรรณของสื่อมวลชน” เป็นหลักคุณธรรมของผู้ประกอบอาชีพนักสื่อสารมวลชน มารวมตัวกันเป็นสมาคมวิชาชีพ สร้างขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติแก่ผู้ประกอบอาชีพนักสื่อสารมวลชน ให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม ได้รับการยินยอมยกย่อง ให้เกียรติ และ ศรัทธาจากประชาชน ช่วยให้เกิดความภูมิใจในอาชีพตน เป็นเกราะป้องกันเสรีภาพของสื่อมวลชนเป็นหลักให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพนักสื่อสารมวลชน ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาสังคมในระดับชาติต่อไป

จรรยาบรรณของสื่อมวลชน

(1) ด้านความรับผิดชอบ อาจกล่าวได้ว่า คือหน้าที่ของสื่อ ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ได้แก่

– รับผิดชอบต่อองค์พระมหากษัตริย์ และ รัฐทายาท ตลอดจนผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ การเสนอข่าว เพื่อประโยชน์สาธารณะใดๆ ต้องไม่ไปละเมิดต่อพระมหากษัตริย์ ดังปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ดังนี้

“ผู้ใดหมิ่นประสาธต ทุหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่สามปีถึงห้าปี”

– รับผิดชอบต่อความมั่นคงของรัฐ

มาตรา 116 ประมวลกฎหมายอาญา *“ผู้ใดกระทำความผิดให้ปรากฏแก่ประชาชน อันมิใช่เป็นการกระทำภายในความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญ หรือมิใช่ เพื่อแสดงความคิดเห็น หรือติชม โดยสุจริต ถ้าได้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังจะกล่าวต่อไปนี้*

(1) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายแผ่นดินหรือรัฐบาล โดยใช้กำลังข่มขืนใจ หรือใช้กำลังประทุษร้าย (2) เพื่อให้เกิดความปั่นป่วน หรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชนถึงขนาดที่จะก่อความไม่สงบขึ้นในราชอาณาจักร (3) เพื่อให้ประชาชนล่วงละเมิดตามกฎหมายแผ่นดิน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี”

-รับผิดชอบต่อศาสนา และ ตัวหรือสัญลักษณ์แทนพระศาสนา

มาตรา 206 "ผู้ใดกระทำความผิดใดๆ แก้วัดอุหรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใด อันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้น ต้องระวางโทษ..."

-รับผิดชอบต่อหน้าที่อันชอบของพนักงานของรัฐ เช่น ไม่ดูหมิ่นเจ้าพนักงานซึ่งกระทำตามหน้าที่ ไม่กระทำการอันเป็นการดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษา

(2) ด้านจริยธรรม จรรยาบรรณ

เป็นมุมมองจากภายในของตัวตัวเอง (อุดมการณ์) หากสื่อ เอนเอียงผูกพันกับภาคธุรกิจ หรือนักการเมืองมากเกินไป จะทำให้เกิดการละเมิดจรรยาบรรณ

สถาบันศาสนา สถาบันนคร สถาบันพยาบาล-สาธารณสุข สถาบันยุติธรรม และ สถาบันสื่อ เป็นสถาบันที่ต้องมีจรรยาบรรณรองรับ เพราะเป็นเรื่องความรับผิดชอบภายใน ที่ประชาชนไม่อาจไปก้าวล่วงได้ หากสถาบันดังกล่าว ไม่ใส่ใจ และ เข้มงวด กับคุณค่าความดีงามของตนเสียแล้ว สังคมก็เสียหาย ประชาชน และ คนด้อยโอกาส ถูกเอารัดเอาเปรียบ

ดังนั้น สื่อ จะต้องมีความรับผิดชอบต่อจริยธรรมของตน และ นำไปสู่การรักษาความเป็นธรรมของสื่อ ด้วยเหตุผลที่ว่า คนดี ต้องยืนหยัด เลือกร้าง คนดี ส่วน คนเลว เขาเลือกร้าง คนเลวอยู่แล้ว สังคมขาดแคลนคนเลว ไม่เป็นไร (ซึ่งข้อเท็จจริง เป็นไปไม่ได้ ทุกสังคม ย่อมมีคนเลว คนดี ปะปนกันไป ขึ้นอยู่กับว่า ฝ่ายใดจะมากน้อยกว่ากัน) แต่ถ้าสังคมขาดแคลน คนดี คนในสังคมก็อยู่ไม่ได้ ดังนั้น หากสื่อไม่กล้ายืนหยัดอยู่ข้างใดเลย (คืออยู่เฉยๆ เสนอแต่เรื่องผี ไสยศาสตร์ มอมเมา ตลกไร้สาระ ไม่สนใจความเดือดร้อนของประชาชน) สังคมก็เดือดร้อนระดับหนึ่ง ยิ่งยุคสมัยใด สื่อตกอยู่ใต้อิทธิพลนักการเมือง นักธุรกิจสามัญ สังคมก็ยิ่งเดือดร้อนหนักยิ่งขึ้น เป็นทวี เพราะสื่อขาดจริยธรรมในตนเอง

จรรยาบรรณ ของวิชาชีพสื่อมวลชน

- (1) พึงตระหนักในความรับผิดชอบต่อทุกเรื่องที่ยื่นออกทางสื่อมวลชน
- (2) พึงเสนอข่าวตามที่มีหลักฐาน ถ้าหากภายหลังพบว่าผิดพลาด พึงแก้ข่าวด้วยความรับผิดชอบต่อ
- (3) พึงเสนอความรู้รอบตัว ที่มีคุณประโยชน์ต่อคนจำนวนมาก ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากเหตุผล มิใช่โอนูโลมตามความต้องการของมวลชนแต่เพียงอย่างเดียว
- (4) พึงเสนอความบันเทิงที่ไม่เป็นพิษเป็นภัย ถ้าจำเป็น พึงแยกประเภทของผู้ชม และ ประกาศให้ทราบ
- (5) พึงสนองเป้าหมายของสังคม โดยสนับสนุนการธำรงชาติ ศาสนา สถาบันกษัตริย์ และ ระบอบประชาธิปไตย
- (6) พึงสุจริตต่อหน้าที่ โดยไม่ยอมรับอำิสสินจ้าง ที่บิดเบือนเจตนารมณ์ของตนเอง
- (7) พึงงดเว้นอบายมุขต่างๆ อันจะนำไปสู่การเสียอิสรภาพในการประกอบอาชีพ
- (8) พึงงดเว้นการใช้สื่อมวลชน เพื่อการกั่นแกล้งหรือแก้แค้น

- (9) ไม่พึงให้สื่อมวลชน เป็นเครื่องมือของผู้ใดผู้หนึ่งที่มีเป้าหมายมิชอบ
- (10) พึงส่งเสริมให้อ่านาจทุกฝ่ายตามรัฐธรรมนูญ มีเสถียรภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของตน ตามกฎหมาย

จรรยาบรรณหนังสือพิมพ์

สมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ได้กำหนด “จริยธรรมของสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย” เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ.2510 ไว้ดังนี้

- (1) ความรับผิดชอบ (responsibility) ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์อันชอบธรรมของปัจเจกชน สถาบัน ประเทศชาติ ศาสนา และ ราชบัลลังก์ (ตรงกับหลักพุทธศาสนา คือ กิจญาณ)
- (2) ความมีเสรีภาพ (freedom) ได้แก่ เสรีภาพที่มีความรับผิดชอบกำกับ (ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ปวารณา หรือ ธรรมาธิปไตย)
- (3) ความเป็นไท (independence) ได้แก่ ความไม่ตกเป็นทาสของใครทั้งกาย และ จิตใจ โดยอามิสสินจ้างอื่นใด (ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ความไม่ตกเป็นทาสของอกุศลมูล)
- (4) ความจริงใจ (sincerity) ได้แก่ ความไม่มีเจตนาบิดเบือน ผิดพลาดต้องรีบแก้ไข (ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ สัจจะ)
- (5) ความเที่ยงธรรม (impartiality) ได้แก่ ความไม่ลำเอียง หรือความไม่เข้าใครออกใคร (ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ความไม่มีอคติ 4 ประการ หมายถึง “ฉันทาคติ” ลำเอียงเพราะรัก “โทสาคติ” ลำเอียงเพราะชัง “ภยาคติ” ลำเอียงเพราะกลัว “โมหาคติ” ลำเอียงเพราะหลง)
- (6) ความมีน้ำใจนักกีฬา (fair play) ได้แก่ การปฏิบัติดีงาม ไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เว้นแต่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ (ตรงกับหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ สุปฏิปัตติ)
- (7) ความมีมารยาท (decency) ได้แก่ การใช้ภาษา และ ภาพที่ไม่หยาบโลน และ ลามกอนาจาร หรือ ส่อไปในทางดังกล่าว (ตรงกับหลักพุทธศาสนา คือ โสเจยยะ หรืออาจารย์สมบัติ)

นอกจาก “จริยธรรมของสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย” แล้ว ยังกำหนด “จรรยาบรรณหนังสือพิมพ์” ไว้อีก 7 ข้อ คือ

- (1) การส่งเสริม และ รักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ เป็นภารกิจอันมีความสำคัญเหนืออื่นใดสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์
- (2) การเสนอข่าว ภาพ หรือการแสดงความคิดเห็น ต้องเป็นไปด้วยความสุภาพ สุจริต ปราศจากความมุ่งหวังในประโยชน์ส่วนตนหรืออามิสสินจ้างใดๆ
- (3) การเสนอข่าวต้องเสนอแต่ความจริง พึงละเว้นการต่อเติมเสริมแต่ง หากปรากฏว่าข่าวใดๆ ไม่ตรงต่อความจริงต้องรีบแก้ไข โดยเร็ว
- (4) การที่จะให้ได้ข่าว ภาพ หรือข้อมูลอย่างใดๆมาเป็นของตน ต้องใช้วิธีการที่สุภาพ และ ซื่อสัตย์

- (5) ต้องเคารพต่อความไว้วางใจที่ได้รับมอบหมายจากการปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพของตน
- (6) ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยถือเอาสาธารณประโยชน์เป็นสำคัญ ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์ส่วนตน หรือหมุ่คณะ โดยมิชอบ
- (7) ต้องไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการบั่นทอนเกียรติคุณของวิชาชีพหรือความสามัคคีของ เพื่อนร่วมวิชาชีพ

จรรยาบรรณสื่อวิทยุ และ โทรทัศน์

สมาคมนักวิทยุ และ โทรทัศน์แห่งประเทศไทย ได้ตราประมวลจรรยาบรรณวิชาชีพ ของนักจัดรายการวิทยุ และ โทรทัศน์ เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2538 แบ่งเป็น 5 หมวด คือ หมวดทั่วไป หมวดจรรยาบรรณในการเสนอข่าว หมวดจรรยาบรรณในการแสดงความคิดเห็น และ การวิพากษ์วิจารณ์ หมวดจรรยาบรรณในการประกาศโฆษณา หมวดความประพฤติ ในที่นี้จะยกหมวดว่าด้วยการเสนอข่าว มาเป็นหลักในการพิจารณาคือ

- (1) ไม่เสนอข่าว และ ภาพซึ่งรู้้อยู่แก่ใจว่าเป็นเท็จ ไม่ว่าลักษณะใดๆ
- (2) ไม่เสนอข่าว และ ภาพซึ่งทำให้ประชาชนเสียหาย เกิดการแตกแยกกระทบกระเทือนความมั่นคงแห่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ สัมพันธไมตรีอันดีระหว่างประเทศ
- (3) ไม่เสนอข่าว และ ภาพลามกอนาจาร ซึ่งขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
- (4) ไม่เสนอข่าวลือ และ ภาพไร้สาระ ชวนให้หลงเชื่อมง่าย
- (5) ไม่เสนอข่าวลือ และ ภาพไร้สาระ
- (6) ไม่สอดแทรกความเห็นใดๆของตนลงไปในช่วง
- (7) ในกรณีคัดลอกข้อความจากหนังสือพิมพ์ หรือหนังสืออื่น ต้องแจ้งให้ทราบถึงแหล่งที่มาของข้อความนั้น
- (8) ภาษาที่ใช้ในการเสนอข่าว และ การบรรยายภาพต้องสุภาพ ปราศจากความหมายในเชิงเหยียดหยามกระทบกระเทียบ เปรียบเปรย เสียดสี
- (9) ไม่ใช้การเสนอข่าว และ ภาพเป็นไปในทางโฆษณาตนเอง
- (10) ไม่เสนอข่าว และ ภาพซึ่งขัดกับสาธารณประโยชน์ของประชาชน และ สังคมประเทศชาติ
- (11) ไม่เสนอข่าว และ ภาพซ้ำเติม ระบายสี บุคคล องค์กร สถาบัน ซึ่งตกเป็นข่าว
- (12) ไม่เสนอข่าว และ ภาพ ในเชิงดูหมิ่นเหยียดหยามลัทธิความเชื่อศาสนาใดๆ
- (13) พึงให้ความเคารพต่อสิทธิของบุคคล องค์กร และ สถาบันอื่นตามกฎหมาย
- (14) พึงรับผิดชอบ และ แก้ไข โดยเปิดเผย และ ไม่ชักช้าถ้าเกิดความเสียหายแก่บุคคล องค์กร หรือสถาบัน ในการเสนอข่าวผิดพลาด คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

(15) พึงละเว้นจากการรับอามิสสินจ้างใดๆ ให้ทำหรือละเว้นการกระทำ เกี่ยวกับการเสนอข่าวตรงไปตรงมา

หลักจริยธรรม หรือจรรยาบรรณขององค์กรสื่อ ที่ยกมาข้างต้นนั้น ได้รับรองสิทธิ และ เสรีภาพในการเสนอข่าวสารของสื่อ แต่ต้องเป็นไป โดยเคารพกฎระเบียบ และ ไม่ละเมิดผู้อื่น ทั้งยังกำหนดให้สื่อ ยึดถือประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก มีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ให้เกียรติแก่ผู้อื่น

มีประเด็นที่น่าคิดว่า ข้อกำหนดต่างๆ ทั้งที่เป็นหลักเกณฑ์ในการพัฒนาสื่อ ให้มีคุณภาพ มีคุณค่า และมีคุณธรรมได้ถูกเปลี่ยนไป โดยนวัตกรรมใหม่ๆ ของสื่อเกิดขึ้นมากมายในปัจจุบัน

สื่อสารมวลชน นับว่ามีบทบาทสำคัญต่อพลวัตด้านต่างๆ ในสังคมมา โดยตลอด ได้เข้ามามีบทบาทจนเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน สื่อสารมวลชนจึงกลายเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญยิ่งทั้งในแง่ของการให้ข้อมูลข่าวสาร และ การโน้มนำสังคมในด้านต่างๆ จนได้รับการยอมรับว่า สื่อมวลชน อยู่ในฐานะ “ฐานันดรที่สี่” (the fourth estate) ต่อจากพระมหากษัตริย์ ศาสนจักร และ รัฐสภา

“The most vibrant and hopeful response to the trend toward globalization and commercialization has been the rise of community and public access radio and television stations and programs.” By Edward S.Herman and Robert W.McChesney (The Global Media the new missionaries of corporate capitalism)

แต่ปรากฏว่า สื่อ มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ออกจากจรรยาบรรณ และ หลักการของสื่อ เพิ่มมากขึ้น หรือ บ่อยขึ้น นี่คือเหตุผลสำคัญ ที่จำเป็นต้องสร้างนวัตกรรมทางจริยธรรม และ จรรยาบรรณ ของสื่อ ให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของนวัตกรรมเทคโนโลยีปัจจุบัน

จรรยาบรรณผู้ใช้อินเทอร์เน็ต¹⁷

ปัจจุบันมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีเป็นจำนวนมาก และ เพิ่มขึ้นทุกวัน การใช้งานระบบเครือข่ายที่ออนไลน์ และ ส่งข่าวสารถึงกันย่อมมีผู้ที่มีความประพฤติไม่ดีปะปน และ สร้างปัญหาให้กับผู้อื่นอยู่เสมอ หลายเครือข่าย จึงได้ออกกฎเกณฑ์การใช้งาน ภายในเครือข่าย เพื่อให้สมาชิกใน เครือข่ายของตนยึดถือ และ ปฏิบัติตาม การสร้างกฎเกณฑ์ ก็ เพื่อให้สมาชิก โดยส่วนรวมได้รับประโยชน์สูงสุด ไม่เกิดปัญหาจากผู้ใช้งาน ที่สร้างความเดือดร้อนให้

ดังนั้น ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทุกคนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายใด จะต้องเข้าใจกฎเกณฑ์ข้อบังคับ ของเครือข่ายนั้น มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และ ผู้ร่วมใช้บริการคนอื่น และ จะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ที่เข้าไปขอใช้บริการต่างๆ บนเครือข่าย บนระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ที่ผู้ใช้เน็ตเรียกเข้าใช้ มิได้เป็นเพียงเครือข่ายขององค์กรเท่านั้น แต่เป็นการเชื่อมโยงของเครือข่ายต่างๆ เข้าหากัน มีข้อมูลข่าวสารวิ่งอยู่

¹⁷ Arlene H. Rinaldi “The Net User Guidelines and Netiquette” Academic/institutional Support Services, Florida Atlantic University, 1993

ระหว่างเครือข่ายเป็นจำนวนมาก การส่งข่าวสารลงในเครือข่ายนั้นอาจทำให้ข่าวสารกระจายเดินทางไปยังเครือข่ายอื่นๆ เป็นจำนวนมาก หรือแม้แต่การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ฉบับหนึ่ง ก็อาจจะต้องเดินทางผ่านเครือข่าย อีกหลายเครือข่าย กว่าจะถึงปลายทาง ดังนั้น ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ต้องให้ความสำคัญ และตระหนักถึงปัญหาปริมาณข้อมูลข่าวสาร ที่วิ่งอยู่บนเครือข่าย

การใช้งานอย่างสร้างสรรค์ และ เกิดประโยชน์ จะทำให้สังคมอินเทอร์เน็ตน่าใช้ และเป็นประโยชน์ร่วมกันอย่างดี กิจกรรมบางอย่าง ที่ไม่ควรปฏิบัติ จะต้องหลีกเลี่ยง เช่น การส่งกระจายข่าวลือ จะเกิดผลเสียโดยรวมต่อผู้ใช้ และ ไม่เกิดประโยชน์ใดๆ ต่อสังคมอินเทอร์เน็ต เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอินเทอร์เน็ตสงบสุข จึงมีผู้พยายามรวบรวมกฎกติกา มารยาท และ วาง เป็นจรรยาบรรณอินเทอร์เน็ต (netiquette)

เกี่ยวกับ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และ ไฟล์ ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทุกคน มีกล่องจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือ อีเมลแอดเดรส (e-mail address) ที่ใช้อ้างอิงในการรับส่งจดหมาย ความรับผิดชอบ ต่อการใช้งานอีเมลในระบบ จึงเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องให้ความสำคัญ เพราะจดหมายมีการรับส่ง โดยระบบซึ่งหากมีจดหมายค้างในระบบจำนวนมาก จะทำให้พื้นที่หน่วยความจำ (buffer memory) ของจดหมายในระบบหมด จะเป็นผลให้ระบบ ไม่สามารถรับส่งจดหมายต่อไปได้ หรือ หากมีผู้ใดคนหนึ่ง ส่งเมลที่มีขนาดใหญ่มาก และ เข้าไปในระบบเดียวกัน พร้อมกันหลายๆ คน ก็อาจจะทำให้ระบบหยุดการทำงานได้เช่นกัน

บัญญัติ 10 ประการ สำหรับผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

1. เราต้องไม่ใช่คอมพิวเตอร์ทำร้าย หรือละเมิดผู้อื่น
2. เราต้องไม่รบกวนการทำงานของผู้อื่น
3. เราต้องไม่สอดแนม หรือแก้ไขเปิดดูในแฟ้มของผู้อื่น
4. เราต้องไม่ใช่คอมพิวเตอร์ เพื่อการ โจรกรรมข้อมูลข่าวสาร
5. เราต้องไม่ใช่คอมพิวเตอร์สร้างหลักฐานที่เป็นเท็จ
6. เราต้องไม่คัดลอกโปรแกรมผู้อื่นที่มีลิขสิทธิ์
7. เราต้องไม่ละเมิดการใช้ทรัพยากรคอมพิวเตอร์ โดยที่ตนเองไม่มีสิทธิ
8. เราต้องไม่นำเอาผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน
9. เราต้องคำนึงถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับสังคมอันติดตามาจากการกระทำ
10. เราต้องใช้คอมพิวเตอร์ โดยเคารพ กฎ ระเบียบ กติกา มารยาท

องค์กรสื่อ และ ความน่าเชื่อถือ

ข้อมูลข่าวสาร ที่ประชาชนได้รับ ผ่านสื่อสารมวลชน ควรได้รับการคุ้มครองดูแล จากองค์กรสื่อสารมวลชน เพราะมิฉะนั้น ข่าวสารที่ประชาชนได้รับ อาจสร้างความไม่ชอบธรรมแก่สังคมก็ได้ เช่น อาจเป็นข่าวสารชวนเชื่อหลอกลวงก็ได้ ดังนั้น ผู้มีบทบาทดูแลข้อมูลข่าวสาร ต้องมีจิตสำนึก รับผิดชอบต่อสังคม และ ศีลธรรม อย่างเข้มงวด แต่องค์กรข่าว ก็มักจะถูกอิทธิพลทางการเมือง หรือ อิทธิพลทางธุรกิจ เข้าครอบงำ

เสมอ ดังนั้น จึงมีการแบ่งมาตรฐานของการควบคุมดูแล ข่าวสาร ของ องค์กรข่าว ออกเป็น 5 ระดับ คือ (นิพนธ์ นาคสมภพ: 2549)

(1) ระดับการชวนเชื่อ **propaganda** นับเป็นองค์กรข่าวที่ได้รับการไว้วางใจต่ำสุด เพราะมุ่งรับใช้อำนาจของนักการเมือง หรือมุ่งผลประโยชน์ของผู้เป็นเจ้าของสื่อมากเกินไป แต่กลับละเลยประโยชน์ ของประชาชน โดยเฉพาะการโฆษณาชวนเชื่อที่ส่งผลเสื่อมเสียต่อวินัยทางศีลธรรม วินัยทางการเงิน และ วินัยทางสังคม ของประชาชน (วินัยทางศีลธรรมเสื่อมเสีย ทำให้เกิดอาชญากรรม วินัยทางการเงินเสื่อมเสีย ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำ วินัยทางสังคมเสื่อมเสีย ทำให้คนฉลาดกลายเป็นคนโง่ในการทำดี และ ทำให้คนโง่กลายเป็นคนฉลาดในการทำเลว)

(2) ระดับการบริการข่าวสาร หรือ **news & information service** (news center) ซึ่ง 2 ระดับนี้จัดเป็นการสื่อสารของเอกชน หรือ private communication มุ่งเสนอข่าวสารทั่วไป บางครั้งทำให้ขาดการคัดเลือกราคาทางจริยธรรมไปบ้าง เพราะมุ่งเรื่องการค้าเป็นหลัก

(3) ระดับมาตรฐาน **standard** มีความเป็นองค์กรที่รับผิดชอบต่อกฎหมาย รับผิดชอบต่อสังคมสูง มีส่วนในการสร้างสรรค์สังคม ไม่มุ่งเพื่อการค้าอย่างบ้าคลั่ง

(4) ระดับวิชาชีพ หรือ **professionalism** มีความเป็นสถาบันที่รับผิดชอบต่อสังคมถึงระดับคุณธรรม ศีลธรรม มีความกล้าหาญทางคุณธรรมสูง มีอำนาจมีอิสรเสรีภาพ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และการเมือง

(5) ระดับประโยชน์สาธารณะ หรือ **public service** (social) เป็นสถาบันสื่อที่มีคุณค่าสูงสุดของสังคม ประชาชนทุกภาคส่วนให้การยอมรับ คำ ขื่อความ มีคุณค่าสาระ มีความน่าเชื่อถือ และ เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ซึ่ง 3 ระดับหลังนี้ จัดเป็นการสื่อสารมวลชน (mass communication) และ จัดเป็นองค์กรข่าวที่ได้รับการไว้วางใจสูงสุด

2.3.3 จริยธรรม คอมพิวเตอร์

ข้อมูลคอมพิวเตอร์ มีการถ่ายโอนกันได้บนระบบเครือข่าย หรือ ถ่ายโอน โดยใช้อุปกรณ์เก็บข้อมูลเคลื่อนที่ แต่ข้อมูลดังกล่าว ก็ยังไม่มีความปลอดภัย ผู้ใช้สามารถละเมิดข้อมูลเหล่านั้นได้ หากผู้ใช้ไม่มีจิตสำนึกเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว และ อาจเกิดการลักขโมย หรือ ทำลายข้อมูลกันได้

ภาวะส่วนตัว และ ความปลอดภัย (privacy and security) ของข้อมูล

ภาวะส่วนตัว และ ความปลอดภัยของข้อมูล หมายถึง ผลกระทบด้านลบ หรือข้อผิดพลาด อันเกิดจากเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ภาวะส่วนตัวในการใช้ฐานข้อมูล บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ความปลอดภัย และ ภัยคุกคาม ที่เกิดจากอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ (hacker) และ ภัยอื่นๆ วิธีสร้างความปลอดภัยทางคอมพิวเตอร์ ของบุคคล และ องค์กร ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ กับร่างกาย และ จิตใจ อันเนื่องมาจากการใช้คอมพิวเตอร์ ตลอดจน ผลกระทบของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ต่อสิ่งแวดล้อม และ การป้องกัน

จริยธรรมทางคอมพิวเตอร์ (computer ethics) เป็นแนวทางการใช้คอมพิวเตอร์ อย่างมีศีลธรรม มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี หรือใช้งานในสิ่งที่บุคคลในสังคมยอมรับ มีรายละเอียดใน 4 ประเด็น ดังนี้ –ภาวะส่วนตัว (privacy) –ความถูกต้อง (accuracy) –การเป็นเจ้าของ (property) –การเข้าถึง (access)

สิ่งที่ผู้ใช้คอมพิวเตอร์ และ ระบบสารสนเทศ ควรตระหนัก ได้แก่

(1) สิทธิความเป็นส่วนตัว (privacy) และ การป้องกัน ภาวะส่วนตัว เป็นประเด็นหลักของจริยธรรมทางคอมพิวเตอร์ ได้แก่ การเก็บรักษา และการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล การใช้งานที่ควรตระหนัก เช่น ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ สิทธิส่วนบุคคล สิทธิบนอินเทอร์เน็ต

(2) ความปลอดภัย (security) ต่างๆ ความปลอดภัย และ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ หมายถึง

2.1) ความปลอดภัยทางคอมพิวเตอร์ การปกป้องเครื่องคอมพิวเตอร์จากอาชญากรคอมพิวเตอร์ ภัยธรรมชาติ และ ภัยคุกคามอื่นๆ รวมไปถึงป้องกันไม่ให้ผู้ที่ไม่มีสิทธิ์เข้าถึงข้อมูล

2.2) อาชญากรคอมพิวเตอร์ (computer criminal) ครอบคลุมถึงบุคคลต่อไปนี้ พนักงานหรือลูกจ้าง บุคคลภายนอก ตัวอาชญากร หรือ แฮกเกอร์ (hacker) และ แครกเกอร์ (cracker) องค์กรด้านอาชญากรรม ผู้ก่อการร้าย

(3) การยศาสตร์ (ergonomics) คือ ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสภาพในการทำงาน เพื่อให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ หลักการยศาสตร์ ครอบคลุมถึงเรื่องต่อไปนี้

3.1) สุขภาพทางด้านร่างกาย เช่น เมื่อยสาขตา และ ปวดหัว ปวดหลังหรือปวดคอ การบาดเจ็บตึงเครียดจากการทำซ้ำๆ (repetitive strain injury : RSI)

3.2) สุขภาพด้านจิตใจ เช่น เสี่ยงรบกวน การติดตามแบบอิเล็กทรอนิกส์ (electronic monitoring)

3.3) ความเครียดจากเทคโนโลยี (techno stress) เช่น ความเครียดที่เกี่ยวข้องกับการใช้คอมพิวเตอร์ ความเครียดที่เกิดขึ้น เมื่อต้องปรับตัวเข้าหาคอมพิวเตอร์

(4) สิ่งแวดล้อม (environment) และ ผลกระทบของเทคโนโลยีที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และ การลดผลกระทบเหล่านั้น

รูปแบบของอาชญากรรม มีหลายรูปแบบ เช่น

–โปรแกรมประสงค์ร้าย (malicious program) หรือมัลแวร์ (malware) ไวรัส (viruses) เวิร์ม (worms) ม้าโทรจัน (trojan horse)

–การโจมตี เพื่อทำให้ปฏิเสธการบริการ (denial of service attack หรือ dos attack)

–เล่ห์อุบายในอินเทอร์เน็ต (internet scam)

–การขโมย (theft) ทั้ง ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ข้อมูล (data) เวลา (time) และ สิทธิ

–การเปลี่ยนแปลงข้อมูล (data manipulation)

มาตรการรักษาความปลอดภัย ได้แก่ การเข้ารหัสลับ การจำกัดสิทธิ์ในการเข้าถึง การระงับภัยที่อาจเกิดขึ้น และการสำรองข้อมูล

การจำกัดสิทธิ์ในการเข้าถึง ได้แก่ การจำกัดสิทธิ์ใน อุปกรณ์สแกนทางชีวภาพ (biometric scanning) อุปกรณ์สแกนลายนิ้วมือ (fingerprint scanner) อุปกรณ์สแกนม่านตา (retinal eye scanner) รหัสผ่าน (password) และ ไฟร์วอลล์ (firewall)

การระงับภัยที่อาจเกิดขึ้น เพื่อสร้างเกราะป้องกันภัยด้านต่างๆ ต่อไปนี้ ความปลอดภัยด้านกายภาพ (physical security) ความปลอดภัยด้านข้อมูล (data security) แผนกู้ภัย (disaster recovery plan) ระเบิด ฮอตไซต์ (hot site) และ โคลด์ไซต์ (cold site)

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แบ่งเป็น 7 หัวข้อหลัก ได้แก่

- (1) ต้องเก็บรวบรวมข้อมูลเท่าที่จำเป็นกับวัตถุประสงค์ที่จะใช้หรือเปิดเผย
- (2) ข้อมูลส่วนบุคคลที่จะใช้หรือเปิดเผยจะต้องถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการใช้หรือเปิดเผย
- (3) ก่อนจะเก็บรวบรวมข้อมูลต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่แน่นอน และ ชัดเจนว่าจะนำไปใช้เพื่อการใด
- (4) ในกรณีที่ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลแตกต่างไปจากวัตถุประสงค์ที่เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลไม่สามารถกระทำได้เว้นแต่ได้รับความยินยอมของเจ้าของข้อมูลหรือผู้แทน หรือ โดยอำนาจของกฎหมาย
- (5) รักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองหรือในความควบคุมของตน
- (6) ต้องเปิดเผยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม การเก็บรักษา และ การใช้ข้อมูลส่วนบุคคล
- (7) ยอมรับสิทธิในการเข้าถึง และ สิทธิในการแก้ไขข้อมูลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

พรบ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550

ฐานความผิด และ โทษตาม “พรบ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.๒๕๕๐”^[18]

¹⁸ พันโท นราวิทย์ เปาอินทร์. "ความหมาย และ ผลกระทบต่อผู้ให้บริการ." พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.๒๕๕๐. วันเดือนปี เผยแพร่: 20 สิงหาคม 2550. URL: www.webmaster.or.th/files/meaning.ppt สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2553. (พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ 8 พนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพรบ.การกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม (department of special investigation: DSI))

- มาตรา 5 การเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์
- มาตรา 6 การล่วงรู้มาตรการป้องกันการเข้าถึง
- มาตรา 7 การเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์
- มาตรา 8 การดักข้อมูลคอมพิวเตอร์ โดยมีขอบ
- มาตรา 9 การแก้ไข เปลี่ยนแปลง ข้อมูลคอมพิวเตอร์
- มาตรา 10 การรบกวน ชัดขวาง ระบบคอมพิวเตอร์
- มาตรา 11 สแปมเมล์ (spam mail)
- มาตรา 12 การกระทำความผิดต่อ ประชาชน โดยทั่วไป / ความมั่นคง
- มาตรา 13 การจำหน่าย/เผยแพร่ชุดคำสั่ง เพื่อใช้กระทำความผิด
- มาตรา 14 นำเข้า ปลอม / เท็จ / ภัยมั่นคง / ตามก / ส่งต่อ ข้อมูลคอมพิวเตอร์
- มาตรา 15 ความรับผิดชอบของผู้ให้บริการ
- มาตรา 16 การเผยแพร่ภาพ ตัดต่อ/ตัดแปลง

รูปแบบการทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

(ตารางที่ 2.3) แสดงรูปแบบการทำความผิดตาม พรบ.ว่าด้วยการทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

พ.ศ.๒๕๕๐

ฐานความผิด	ตัวอย่าง รูปแบบการทำความผิด	ตัวอย่าง ผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัย และ ความเสียหาย (information security)
มาตรา 5 เข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ มาตรา 6 เปิดเผยมาตรการป้องกันระบบ มาตรา 7 เข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ มาตรา 8 ดักจับข้อมูลคอมพิวเตอร์	-สปายแวร์ (spyware) -สไนฟเฟอร์ (sniffer)	-การสอดแนมข้อมูลส่วนตัว -การแอบดักฟัง packet
มาตรา 9 แก้ไข/เปลี่ยนแปลง ข้อมูลคอมพิวเตอร์ มาตรา 10 รบกวน/ขัดขวาง ระบบคอมพิวเตอร์	การใช้ชุดคำสั่งในทางมิชอบ (malicious code) เช่น viruses, worms, trojan horses	-การตั้งเวลาให้โปรแกรมทำลายข้อมูล คอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ -การทำให้ระบบคอมพิวเตอร์ทำงาน ผิดปกติไปจากเดิม หรือหยุดทำงาน (denial of service)
มาตรา 11 สแปมเมลล์	การทำสแปม (spamming) ปกปิด/ปลอมแปลงแหล่งที่มา	รบกวนการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ตามปกติ อาจถึงขั้นทำให้เป็น zombie
มาตรา 12 เหตุฉกรรจ์ อันเกิดจากการกระทำ ข้างต้น (1) แก่ประชาชน (2) ความมั่นคง	BOT หรือ BOTNET	-ผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยของ ประเทศ หรือทางเศรษฐกิจ -ความปลอดภัยสาธารณะ -การบริการสาธารณะ -อาจเกิดสงครามข้อมูลข่าวสาร (information warfare)
มาตรา 13 การจำหน่ายหรือเผยแพร่ชุดคำสั่ง ไม่พึงประสงค์	hacking tools spam tools	-การสอดแนมข้อมูลส่วนตัว -การแอบดักฟัง packet

ฐานความผิด	ตัวอย่าง รูปแบบการกระทำความผิด	ตัวอย่าง ผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัย และ ความเสียหาย (information security)
มาตรา 14 การนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอม/ เท็จ /ภัยต่อความมั่นคง/ ลามก / หรือ การส่งต่อข้อมูล (forward) นั้น	การใช้ชุดคำสั่งในทางมิชอบ (malicious code) เช่น viruses, Worms, Trojan horses, Phishing /ยุยง/ หลอกหลวง/ ภาพลามก	-การตั้งเวลาให้โปรแกรมทำลายข้อมูล คอมพิวเตอร์หรือระบบคอมพิวเตอร์ -การทำให้ระบบคอมพิวเตอร์ทำงาน ผิดปกติไปจากเดิม หรือหยุดทำงาน (denial of Service)
มาตรา 15 ความรับผิดฐานสนับสนุนการ กระทำความผิดของผู้ให้บริการ จงใจสนับสนุน / ยินยอม	การโพสต์หรือนำเข้าข้อมูล คอมพิวเตอร์ ตามมาตรา 14	ความเสียหายกับบุคคลอื่น
มาตรา 16 การตัดต่อภาพ เป็นเหตุให้ถูก ดู หมิ่น ถูกเกลียดชัง หรืออับอาย	การตัดต่อภาพ	ผู้ถูกระทำถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือ อับอาย

แบบฝึกหัด ตอนที่ 2.3 จริยธรรม และ จรรยาบรรณการสื่อสาร

1. บอกฐานความผิดใน พรบ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2550 ได้ครบถ้วน
ถูกต้อง
2. "สื่อเลือกข้าง" กับ "สื่อเป็นกลาง" แตกต่างกันอย่างใด มีผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือ และ การพาล
สังคมไปสู่สันติภาพอย่างไร
3. มาตรฐาน องค์กรข่าว คืออะไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง
4. หลักจรรยาบรรณวิชาชีพ กับ จรรยาบรรณของสื่อมวลชน แตกต่างกันอย่างใด นำไปใช้กับคนกลุ่มใดบ้าง
5. บัญญัติ 10 ประการ สำหรับผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ประกอบด้วยอะไรบ้าง
6. จริยธรรมคอมพิวเตอร์ เกี่ยวข้องกับเรื่องใดบ้าง
7. อาชญากรรมคอมพิวเตอร์มีหลายรูปแบบ จงยกตัวอย่าง พร้อมอธิบายพฤติกรรม มา 4 ตัวอย่าง

พระราชบัญญัติ
ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

พ.ศ. ๒๕๕๐

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐

เป็นปีที่ ๖๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำ และ ยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิด เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. ๒๕๕๐”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“ระบบคอมพิวเตอร์” หมายความว่า อุปกรณ์หรือชุดอุปกรณ์ของคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมการทำงาน เข้าด้วยกัน โดยได้มีการกำหนดคำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใด และ แนวทางปฏิบัติงานให้อุปกรณ์ หรือชุดอุปกรณ์ทำหน้าที่ประมวลผลข้อมูล โดยอัตโนมัติ

“ข้อมูลคอมพิวเตอร์” หมายความว่า ข้อมูล ข้อความ คำสั่ง ชุดคำสั่ง หรือสิ่งอื่นใดโดยบรรดา ที่อยู่ในระบบคอมพิวเตอร์ ในสภาพที่ระบบคอมพิวเตอร์อาจประมวลผลได้ และ ให้หมายความรวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วย

“ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร ของระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งแสดงถึงแหล่งกำเนิด ต้นทาง ปลายทาง เส้นทาง เวลา วันที่ ปริมาณ ระยะเวลา ชนิดของบริการ หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์นั้น

“ผู้ให้บริการ” หมายความว่า

(๑) ผู้ให้บริการแก่บุคคลอื่นในการเข้าสู่อินเทอร์เน็ต หรือให้สามารถติดต่อถึงกัน โดย ประการอื่น โดยผ่านทางระบบคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการให้บริการในนามของตนเอง หรือ ในนามหรือ เพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่น

(๒) ผู้ให้บริการเก็บรักษาข้อมูลคอมพิวเตอร์ เพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่น

“ผู้ใช้บริการ” หมายความว่า ผู้ใช้บริการของผู้ให้บริการไม่ว่าต้องเสียค่าใช้บริการหรือไม่ก็ตาม

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

มาตรา ๕ ผู้ใดเข้าถึง โดยมีขอบซึ่งระบบคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึง โดยเฉพาะ และ มาตรการนั้นมี มิได้มีไว้สำหรับตน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกิน หนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖ ผู้ใดล่วงรู้มาตรการป้องกันการเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ที่ผู้อื่นจัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะ ถ้านำมาตรการดังกล่าวไปเปิดเผย โดยมีขอบในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกิน สองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๗ ผู้ใดเข้าถึง โดยมีขอบซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึง โดยเฉพาะ และ มาตรการนั้นมี มิได้มีไว้สำหรับตน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๘ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด โดยมีขอบด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อคัดรับไว้ ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ ของผู้อื่นที่อยู่ระหว่างการส่งในระบบคอมพิวเตอร์ และ ข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้น มิได้มีไว้ เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือ เพื่อ ใ้บุคคลทั่วไปใช้ประโยชน์ได้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน สามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๙ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมไม่ว่าทั้งหมดหรือ บางส่วน ซึ่งข้อมูล คอมพิวเตอร์ของผู้อื่น โดยมีขอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกิน หนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด โดยมีขอบ เพื่อให้การทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ ของผู้อื่นถูกระงับ ชะลอ ขัดขวาง หรือรบกวนจนไม่สามารถทำงานตามปกติได้ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๑ ผู้ใดส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แก่บุคคลอื่น โดยปกปิด หรือปลอมแปลงแหล่งที่มาของการส่งข้อมูลดังกล่าว อันเป็นการรบกวนการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ของ บุคคลอื่น โดยปกติสุข ต้องระวางโทษปรับ ไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๑๒ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐

(๑) ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดขึ้นในทันทีหรือ ในภายหลัง และ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นพร้อมกันหรือไม่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และ ปรับไม่เกิน สองแสนบาท

(๒) เป็นการกระทำ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือระบบ คอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคง ในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือการ บริการสาธารณะ หรือเป็นการกระทำต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือ ระบบคอมพิวเตอร์ที่มีไว้ เพื่อประโยชน์สาธารณะ ต้อง ระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี และ ปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสามแสนบาท

ถ้าการกระทำความผิดตาม (๒) เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ สิบปีถึงยี่สิบปี

มาตรา ๑๓ ผู้ใดเข้าถึง โดยมีขอบซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีมาตรการป้องกันการเข้าถึง โดยเฉพาะ และ มาตรการนั้นมี มิได้มีไว้สำหรับตน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๔ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด โดยมีขอบด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อคัดรับไว้ ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ ของผู้อื่นที่อยู่ระหว่างการส่งในระบบคอมพิวเตอร์ และ ข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้น มิได้มีไว้ เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือ เพื่อ ใ้บุคคลทั่วไปใช้ประโยชน์ได้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน สามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย แก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มเติมไม่ว่าทั้งหมดหรือ บางส่วน ซึ่งข้อมูล คอมพิวเตอร์ของผู้อื่น โดยมีขอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกิน หนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๖ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด โดยมีขอบ เพื่อให้การทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ ของผู้อื่นถูกระงับ ชะลอ

ขัดขวาง หรือรบกวนจนไม่สามารถทำงานตามปกติได้ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๑ ผู้ใดส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แก่บุคคลอื่น โดยปกปิด หรือปลอมแปลงแหล่งที่มาของการส่งข้อมูลดังกล่าว อันเป็นการรบกวนการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ของ บุคคลอื่น โดยปกติสุข ต้องระวางโทษปรับ ไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๑๒ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๕ หรือมาตรา ๑๐

(๑) ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเกิดขึ้นในทันทีหรือ ในภายหลัง และ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นพร้อมกันหรือไม่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และ ปรับไม่เกิน สองแสนบาท

(๒) เป็นการกระทำ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือระบบ คอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคง ในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือการบริการสาธารณะ หรือเป็นการกระทำต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือ ระบบคอมพิวเตอร์ที่มีไว้ เพื่อประโยชน์สาธารณะ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี และ ปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสามแสนบาท

ถ้าการกระทำความผิดตาม (๒) เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ สิบปีถึงยี่สิบปี

มาตรา ๑๓ ผู้ใดจำหน่ายหรือเผยแพร่ชุดคำสั่งที่จัดทำขึ้น โดยเฉพาะ เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือ ในการกระทำความผิดตามมาตรา ๕ มาตรา ๖ มาตรา ๗ มาตรา ๘ มาตรา ๙ มาตรา ๑๐ หรือ

มาตรา ๑๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๔ ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือ ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๑) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือ ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน

(๒) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิด ความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศหรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน

(๓) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง แห่งราชอาณาจักร หรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

(๔) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามก และ ข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้

(๕) เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ โดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม (๑) (๒) (๓) หรือ (๔)

มาตรา ๑๕ ผู้ให้บริการผู้ใดจงใจสนับสนุนหรือยินยอมให้มีการกระทำความผิดตามมาตรา ๑๔ ในระบบคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในความควบคุมของตน ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดตาม มาตรา ๑๔

มาตรา ๑๖ ผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ซึ่งข้อมูล คอมพิวเตอร์ที่ปรากฏเป็นภาพของผู้อื่น และ ภาพนั้นเป็นภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อ เติม หรือดัดแปลงด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใด ทั้งนี้ โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้น เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือ ปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่ง เป็นการนำเข้าสู่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ โดยสุจริต ผู้กระทำไม่มีความผิด

ความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้

ถ้าผู้เสียหายในความผิดตามวรรคหนึ่งตายเสียก่อนร้องทุกข์ ให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือ บุตรของผู้เสียหายร้องทุกข์

ได้ และ ให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย

มาตรา ๑๗ ผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้นอกราชอาณาจักร และ

(๑) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนไทย และ รัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้นหรือ ผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ หรือ

(๒) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนต่างด้าว และ รัฐบาลไทยหรือคนไทยเป็นผู้เสียหาย และ ผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ จะต้องรับโทษภายในราชอาณาจักร

หมวด ๒

พนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๑๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๕ เพื่อประโยชน์ในการสืบสวน และ สอบสวนในกรณีที่มี เหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจอย่างหนึ่ง อย่างใด ดังต่อไปนี้ เฉพาะที่จำเป็น เพื่อประโยชน์ในการใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด และ หาตัวผู้กระทำความผิด

(๑) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ มา เพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งเอกสาร ข้อมูล หรือหลักฐานอื่นใดที่อยู่ในรูปแบบ ที่สามารถเข้าใจได้

(๒) เรียกข้อมูลจากรายทางคอมพิวเตอร์จากผู้ให้บริการเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารผ่านระบบ คอมพิวเตอร์หรือจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง

(๓) สั่งให้ผู้ให้บริการส่งมอบข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้บริการที่ต้องเก็บตามมาตรา ๒๖ หรือที่อยู่ในความครอบครองหรือควบคุมของผู้ให้บริการให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่

(๔) ทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจากรายทางคอมพิวเตอร์ จากระบบคอมพิวเตอร์ ที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ในกรณีที่ระบบคอมพิวเตอร์นั้นยัง มิได้อยู่ในความครอบครองของพนักงานเจ้าหน้าที่

(๕) สั่งให้บุคคลซึ่งครอบครองหรือควบคุมข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ส่งมอบข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ดังกล่าวให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่

(๖) ตรวจสอบหรือเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจากรายทางคอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด อันเป็นหลักฐานหรืออาจใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับ การกระทำความผิด หรือ เพื่อสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิด และ สั่งให้บุคคลนั้นส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจากรายทางคอมพิวเตอร์ ที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็นให้ด้วยก็ได้

(๗) ถอดรหัสลับของข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด หรือสั่งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการ เข้ารหัสลับของข้อมูลคอมพิวเตอร์ ทำการถอดรหัสลับ หรือให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ใน การถอดรหัสลับดังกล่าว

(๘) ยึดหรืออายัดระบบคอมพิวเตอร์เท่าที่จำเป็นเฉพาะ เพื่อประโยชน์ในการทราบรายละเอียด แห่งความผิด และ ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๙ การใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๑๘ (๔) (๕) (๖) (๗) และ

(๘) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ดำเนินการตามคำร้อง ทั้งนี้ คำร้องต้องระบุเหตุอันควรเชื่อได้ว่าบุคคลใดกระทำหรือกำลังจะกระทำการ อย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เหตุที่ต้องใช้อำนาจ ลักษณะของการกระทำ ความผิด รายละเอียดเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระทำความผิด และ ผู้กระทำความผิด เท่าที่สามารถ จะระบุได้ ประกอบคำร้องด้วยในการพิจารณาคำร้องให้ศาลพิจารณาคำร้องดังกล่าว โดยเร็ว

เมื่อศาลมีคำสั่งอนุญาตแล้ว ก่อนดำเนินการตามคำสั่งของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งสำเนา บันทึกเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้ต้องใช้อำนาจตามมาตรา ๑๘ (๔) (๕) (๖) (๗) และ (๘) มอบให้ เจ้าของหรือผู้ครอบครองระบบคอมพิวเตอร์นั้นไว้

เป็นหลักฐาน แต่ถ้าไม่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครอง เครื่องคอมพิวเตอร์อยู่ ณ ที่นั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งมอบสำเนาบันทึกนั้นให้แก่เจ้าของหรือ ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการดำเนินการตามมาตรา ๑๘ (๔) (๕) (๖) (๗) และ (๘) ส่งสำเนาบันทึกรายละเอียดการดำเนินการ และ เหตุผลแห่งการดำเนินการให้ศาลที่มีเขตอำนาจ ภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาลงมือดำเนินการ เพื่อเป็นหลักฐาน

การทำสำเนาข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามมาตรา ๑๘ (๔) ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อ ได้ว่ามีกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และ ต้องไม่เป็นอุปสรรคในการดำเนินกิจการของ เจ้าของหรือผู้ครอบครองข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นเกินความจำเป็น

การยึดหรืออายัดตามมาตรา ๑๘ (๘) นอกจากจะต้องส่งมอบสำเนาหนังสือแสดงการยึด หรือ อายัดมอบให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองระบบคอมพิวเตอร์นั้นไว้เป็นหลักฐาน แล้วพนักงานเจ้าหน้าที่ จะส่งยึดหรืออายัดไว้เกินสามสิบวันมิได้ ในกรณีจำเป็นที่ต้องยึดหรืออายัดไว้นานกว่านั้น ให้ยื่นคำร้อง ต่อศาลที่มีเขตอำนาจ เพื่อขอขยายเวลายึดหรืออายัดได้ แต่ศาลจะอนุญาตให้ขยายเวลาครั้งเดียว หรือ หลายครั้งรวมกันได้อีกไม่เกินหกสิบวัน เมื่อหมดความจำเป็นที่จะยึดหรืออายัดหรือครบกำหนดเวลา ดังกล่าวแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องส่งคืนระบบคอมพิวเตอร์ที่ยึดหรืออายัดการอายัด โดยพลัน

หนังสือแสดงการยึดหรืออายัดตามวรรคห้าให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๐ ในกรณีที่การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นการทำให้แพร่หลาย ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่อาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในภาคสอง ลักษณะ ๑ หรือลักษณะ ๑/๑ แห่งประมวลกฎหมายอาญา หรือที่มีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือ ศีลธรรมอันดีของประชาชน พนักงานเจ้าหน้าที่ โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีอาจยื่นคำร้อง พร้อมแสดงพยานหลักฐานต่อศาลที่มีเขตอำนาจขอให้มีการสั่งระงับการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูล คอมพิวเตอร์นั้นได้

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ระงับการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำการระงับการทำให้แพร่หลายนั้นเอง หรือสั่งให้ผู้ให้บริการระงับการ ทำให้แพร่หลายซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นก็ได้

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่พบว่า ข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดมีชุดคำสั่งไม่พึง ประสงค์รวมอยู่ด้วย พนักงานเจ้าหน้าที่อาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ เพื่อขอให้มีการสั่งห้าม จำหน่ายหรือเผยแพร่ หรือสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นระงับการใช้ ทำลาย หรือแก้ไขข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขในการใช้ มิให้ในครอบครอง หรือ เผยแพร่ชุดคำสั่งไม่พึงประสงค์ดังกล่าวก็ได้

ชุดคำสั่งไม่พึงประสงค์ตามวรรคหนึ่งหมายถึงชุดคำสั่งที่มีผลทำให้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือ ระบบคอมพิวเตอร์หรือชุดคำสั่งอื่นเกิดความเสียหาย ถูกทำลาย ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติม ขัดข้อง หรือปฏิบัติงานไม่ตรงตามคำสั่งที่กำหนดไว้ หรือ โดยประการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นชุดคำสั่งที่มุ่งหมายในการป้องกันหรือแก้ไขชุดคำสั่งดังกล่าวข้างต้น ตามที่รัฐมนตรี ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๒ ห้ามมิให้พนักงานเจ้าหน้าที่เปิดเผยหรือส่งมอบข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูล จราจรทางคอมพิวเตอร์ หรือ ข้อมูลของผู้ใช้บริการ ที่ได้มาตามมาตรา ๑๘ ให้แก่บุคคลใด

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับการกระทำ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับพนักงานเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ โดยมีชอบ หรือเป็นการกระทำตามคำสั่งหรือที่ได้รับอนุญาตจากศาล

พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ใดฝ่าฝืนวรรคหนึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกิน หกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๓ พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ใดกระทำ โดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นล่วงรู้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลของผู้ใช้บริการ ที่ได้มาตามมาตรา ๑๘ ต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสอง

หมิ่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๔ ผู้ใดล่วงรู้ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์หรือข้อมูลของผู้ใช้บริการ ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มาตามมาตรา ๑๘ และเปิดเผยข้อมูลนั้นต่อผู้อื่นผู้ใด ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๕ ข้อมูล ข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ ได้มาตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อ้าง และ รับฟังเป็นพยานหลักฐานตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยานได้ แต่ต้องเป็นชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือ โดยมีชอบประการอื่น

มาตรา ๒๖ ผู้ให้บริการต้องเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ไว้ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน นับแต่วันที่ข้อมูลนั้นเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ แต่ในกรณีจำเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่งให้ผู้ให้บริการ ผู้ใดเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ไว้เกินเก้าสิบวันแต่ไม่เกินหนึ่งปีเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย และ เฉพาะคราวก็ได้

ผู้ให้บริการจะต้องเก็บรักษาข้อมูลของผู้ใช้บริการเท่าที่จำเป็น เพื่อให้สามารถระบุตัวผู้ให้บริการ นับตั้งแต่เริ่มใช้บริการ และ ต้องเก็บรักษาไว้เป็นเวลาไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับตั้งแต่การให้บริการสิ้นสุดลง

ความในวรรคหนึ่งจะใช้กับผู้ให้บริการประเภทใด อย่างไร และ เมื่อใด ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรี ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ผู้ให้บริการผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรานี้ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท

มาตรา ๒๗ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สั่งตามมาตรา ๑๘ หรือมาตรา ๒๐ หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลตามมาตรา ๒๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท และ ปรับเป็นรายวันอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา ๒๘ การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้รัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ และ ความชำนาญเกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์ และ มีคุณสมบัติตามที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๒๙ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นพนักงาน ฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีอำนาจรับคำร้องทุกข์ หรือรับคำกล่าวโทษ และ มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนเฉพาะความผิดตามพระราชบัญญัตินี้

ในการจับ ควบคุม ค้น การทำสำนวนสอบสวน และ ดำเนินคดีผู้กระทำความผิดตาม พระราชบัญญัตินี้ บรรดาที่เป็นอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงาน สอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประสานงานกับพนักงาน สอบสวนผู้รับผิดชอบ เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

ให้นายกรัฐมนตรีในฐานะผู้กำกับดูแลสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และ รัฐมนตรีมีอำนาจร่วมกัน กำหนดระเบียบเกี่ยวกับแนวทาง และ วิธีปฏิบัติในการดำเนินการตามวรรคสอง

มาตรา ๓๐ ในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์
นายกรัฐมนตรี